

Зміна парадигми – з катів на жертви

Інтерв'ю з професором Гданського університету, дослідником історії української меншини у Польщі та польсько-українських відносин – **Ігорем ГАЛАГІДОЮ**

Розмова відбулася під час II Наукової конференції Українського історичного товариства (11-12 вересня 2020 року, Перемишль). Вона продовжує тему доповіді «„Хто русин, хто поляк...”. Злочини щодо українського мирного населення в Перемиському повіті взимку і навесні 1945 року (актуальні статистичні дані)».

У темі вашої доповіді є уточнення щодо останньої статистики. Наскільки я розумію, це стосується досліджень, якими ви зараз займаєтеся. Чи можете розказати більше про цей науковий проєкт?

Ідея встановлювати прізвища жертв польсько-українського протистояння часів війни та повоєнного періоду з'явилася ще п'ять років тому, коли ми з Мирославом Іваником з Торонто в оттавському архіві вивчали документи із спадщини Володимира Кубійовича. Через три роки наш задум перетворився на дослідницький проєкт. Це – своєрідна відповідь на суперечку, яка триває між польськими та українськими істориками. Її одна, й інша сторона наводить абсолютно фантастичні, неправдиві кількості жертв. Тому і з'явилася ідея почати дослідження, яке мало би чітко встановити ці дані. Це – наш спосіб змінити парадигму в історичних дискусіях: дотепер на перший план виходили суперечки про те, хто почав цей конфлікт і хто кого вбивав. Звичайно, нас це теж цікавить, але передусім ми хочемо знати, хто загинув, встановити їхні прізвища (наскільки це ще взагалі можливо). «Пам'ятати кожну людину» – цей вислів владики Української греко-католицької церкви Бориса Гудзяка, президента Українського католицького університету, добре передає нашу мету.

Це може бути проблемно?

Узагалі треба сказати, що наш проєкт запізнився на чверть століття. Це особливо помітно в Україні. У Польщі вже з 90-х років проводили дослідження, збирали свідчення – їх, до речі, публікувало й «Наше слово». Цим займалися Євген Місило, Богдан Гук. В Україні такого зовсім не відбувалося, і, правду кажучи, майже не відбувається й сьогодні.

Коли дослідник їде в якесь село в Україні, їде до голови сільради, вчителя або священника, і каже – в документах написано, що тут загинули люди, усі роблять великі очі та відповідають: не може бути, ми про це не знаємо. Але якщо піти на цвинтар і походити там, то виявляється, що могили все-таки є. На жаль, старожилів, які можуть пам'ятати ті події, стає щораз менше.

Наш проєкт запланований на 4-5 років, над ним працюють 6 істориків: 4 з України та 2 з Польщі. Це відносно невелика команда, відтак ми виробили власний спосіб проведення пошуків. Ми не лише гортаємо архівні документи, збираємо свідчення, ходимо по цвинтарях, читаємо літературу, але й вносимо всі отримані дані в електронну базу, яка дозволяє не тільки встановлювати загальну кількість загиблих, але й фільтрувати інформацію. Так ми уникаємо повторення одних і тих самих

прізвищ, які декілька разів зафіксовані у різних джерелах.

Здається, таке повторення лежить в основі тих космічних цифр, якими оперують політично налаштовані історики.

Так. Оскільки ми зараз у Перемишлі, то згадаю, що в результатах досліджень місцевих польських науковців, буває, одні й ті самі імена у списках повторюються двічі, а то й тричі.

Наш проєкт триває лише два роки, тому я не хочу сьогодні озвучувати точні цифри, особливо вгадувати, яким вони будуть у результаті досліджень, але перший том уже знаходиться на етапі редакційного опрацювання та піде до друку цього року. Він стосується українських жертв Холмщини в період окупації. Вдалося встановити 4908 убитих або поранених українців, серед них – 4615 поіменно.

Наскільки я розумію, ваша команда розділила роботу за територіальним принципом.

2 людини відповідальні за Волинь, 2 – за Галичину і 2 – за Польщу, хоча, як я згадував, у Польщі вже зроблено досить багато. Але зараз є нові можливості, яких не було в 90-х роках – маю на увазі відкриття архівів спецслужб. Взагалі те, що зберігається в архівах Інституту національної пам'яті, має колосальну

цінність. Там можна знайти не тільки документи польського чи українського підпілля, а й, наприклад, папери з суду чи прокуратури, які раніше не були доступні. Це феноменальне джерело! Хоча б такий зразок: у спогадах згадується вбивство українців перед Великоднем 1945 року в невеличкому присілку Халупки біля села Іскань – вночі прийшли бандити і убили 17-18 людей. Це була єдина інформація. Мені вдалося знайти документи, з яких стало відомо, що після вбивства було слідство, приїхала міліція, збрала свідчення; був також лікар, тіла обстежили. За допомогою цих джерел ми змогли встановити точну дату (насправді це ніч із 7 на 8 лютого 1945 року), маємо прізвища людей, які загинули (16 осіб, серед них 8 жінок й 5 дітей; 2 інших дітей померли від ран у лікарні), а також – вияснили, що злочин скоїв, імовірно, місцевий відділ польського підпілля. Так крапля за краплею ми збираємо інформацію.

Який період охоплюють ваші дослідження?

З 1939 до 1947 року – з початку війни до акції «Вісла». Хоча у випадку Галичини він коротший, до 1945 року, тобто до завершення польсько-українського протистояння. Говорячи про польсько-український конфлікт, треба пам'ятати про нюанси, бо були додаткові гравці – німці, совети.

Як називають українських дітей у Польщі?

ІГОР ІСАЄВ,
головний
редактор
порталу
PROstir.pl

Антоній чи Никодим, Юлія чи Софія? А може, Максим чи Зоряна? Якщо в дев'яності роки минулого століття польські й українські батьки нерідко давали дітям «оригінальні» імена (як-от запозичені з латиноамериканських серіалів), то зараз бачимо тенденцію повернення до більш традиційних. Також видно різницю у найменуванні дітей мігрантів та корінних мешканців Польщі.

У середині вересня на польському урядовому ресурсі даних з'явилася інформація про імена, котрі цього року надавалися дітям у Польщі. Загалом у списку їх більше тисячі, але кілька десятків стали незаперечними лідерами. Для хлопчиків — це Антоні, Ян, Якуб, Александер, Францішек, Шимон, Філіп, Миколай, Станіслав, Войцех, Леон, Адам, Кацпер і Нікодем. Для дівчаток — Юлія, Зузанна, Зофія, Ганна, Майя, Лена, Аліція, Олівія, Марія, Лаура, Поля, Емілія, Антоні-

на, Вікторія. Ці імена здобула майже половина зі 177 тисяч немовлят, зареєстрованих з початку цього року в Польщі.

Зміни в цьому списку у порівнянні з останніми роками — незначні. Так, Юлій зараз трохи більше, ніж Зузанн, хоча минулого року було навпаки, проте інші найпопулярніші імена залишаються тими самими. У випадку хлопчиків на першому місці вже кілька років поспіль — Антоні.

Якщо верхня частина списку зазнає незначних змін, то цікавіші процеси можна побачити в нижній частині списку. Тут чітко видно імена дітей українських мігрантів, що реєструються в Польщі. Їх можна знайти, керуючись принципами правопису: діти громадян України реєструються зазвичай згідно з транслітерацією кирилиці. Проте це не означає, що нам вдалося проаналізувати всі приклади — адже мігранти, особливо зі змішаних шлюбів, нерідко надають дітям типові польські імена.

Серед імен хлопчиків першим виразним українським ім'ям можна назвати Артема (Artem) — його у Польщі з початку року надано малюкам 25 разів. Від 15 до 20 хлопчиків здобули імена Олег, Іван і Микита. Також українських дітей реєстрували як — Віктор (Viktor, 13 разів), Олександр (Oleksandr, 11 разів), Назар (Nazar, 10 разів), Матвій (Matvii, 9 разів), Даниїл та Орест (Daniil, Orest — по 8), Тимофій і Захар (Tymofii, Zahar — по 7).

По 6 немовлят зареєстровано як Арсен, Костянтин, Макар, Максим і Михайло (Arsen, Konstantyn, Makar, Maksim, Mykhailo); по 5 — Антон, Давид, Дмитро, Владислав (Anton, Davyd, Dmytro, Vladislav); четверо отримали ім'я Святослав (Sviatoslav); по 3 — Андрій, Денис, Юрій, Володимир, Ярослав (Andrii, Denys, Jurij, Volodymyr, Yaroslav); і врешті по двоє названо Ілля, Ярема, Кирило, Мирон, Сергій, Тимур, Василь, Єгор (Ilya, Jarema, Kyrylo, Myron, Sergii, Tymur, Vasyi, Yehor).

Серед дівчат найпопулярнішим ім'ям є Вікторія (Viktoria, 28 разів), далі йдуть — Майя (Maya, 21), Лариса (Larysa, 20), Софія (Sofia, 17), Зоя (Zoya, 11), Анастасія (Anastasia, 10).

Оленами (Olena) українських дівчат названо 7 разів, по 6 народилося в Польщі Катерин, Марій, Олександр, Варвар і Єлизавет (Kateryna, Mariia, Oleksandra, Varvara, Yelyzaveta). П'ять разів зареєстровано ім'я Валентина (Walentyna), по 4 — Мирослава і Соломія (Mirosława, Solomia), по 3 — Дарина, Оксана, Ольга і Пелагія (Daryna, Oksana, Olha, Pelagia). Найбільш розмаїта група імен, котрі надано лише двічі: Емілія, Іванна, Маргарита, Уляна, Валерія, Яна, Єва, Юлія, Злата і Зоряна (Emiliya, Ivanna, Margaryta, Uliana, Valeria, Yana, Yeva, Yuliia, Zlata, Zoriana).

Складений нами список перегукється з тим, як цього року називали своїх дітей українці в Україні. Там найпопулярніші імена — це Артем і Софія, у

нашому списку вони теж нагорі. Далі серед чоловічих імен в Україні йдуть: Матвій, Максим, Давид, Микита, Михайло, Данило, Богдан, Андрій, Олександр, Іван та Василь, а серед жіночих — Анастасія, Анна, Марія, Аліса, Вікторія, Вероніка, Поліна і Луна.

До речі, якщо подивитися у регіональний список імен Львівщини (за 2019 рік), то можна побачити деякі популярні в Польщі позиції: найбільш розповсюджене ім'я хлопчика — Максим, а далі йдуть Артем, Данило, Владислав, Олександр, Давид і Марко. Серед дівчаток на Львівщині популярні Софія, Анна і Вероніка. Потім — Анастасія, Соломія, Яна, Злата, Марія, Єва, Емілія, Дарина.

Бачимо, що жіночий список найбільш популярних українських імен дітях у Польщі збігається з львівським, а не з загальноукраїнським. Чоловічий список відрізняється менше — але тут Львівщина так само значно ближча до статистики усієї країни.

Бачимо теж, що українські мігранти приносять у Польщу свої популярні імена. Хоч вони в Польщі й Україні переважно мають свої відповідники, мода на імена в нас іде різними кроками. Так, на 22-му місці за популярністю в загальнопольському списку зараз є моє ім'я, Ігор (Igor). В Україні воно було популярне на схилі комунізму: батьки тоді нерідко зверталися до імен героїв української історії, — а нині, на відміну від Польщі, це ім'я обирається значно рідше. ■

ПОДІЇ

60-та річниця заснування Початкової школи № 57 в Гданську

23 вересня Початкова школа № 57 в Гданську відзначила своє 60-річчя. З огляду на епідеміологічні обмеження, ювілей провели скромно та частково онлайн. До віртуальних привітань приєдналися Анна Марія Андерс, дочка генерала Владислава Андерса, ім'я якого носить школа №57, а також випускники цього навчального закладу: експрем'єр-міністр Польщі Дональд Туск та директор Гданського зоопарку Міхал Торговський.

На святкування завітали також заступник мера міста Пйотр Ковальчук та консул України в Гданську Лев Захарчишин. У своїй промові консул подякував дирекції та вчителям за можливість навчання українських дітей та запропонував створити в школі український музей — бо тут отримує освіту близько 100 учнів з України, в одному класі польські діти вивчають українську мову як іноземну і вже понад 20 років діє міжшкільний пункт навчання української мови і культури для дітей з української меншини.

Школа носить ім'я видатного польського військового діяча генерала Владислава Андерса, але мало хто знає, що його дружиною була українка, Ірина з дому Яросевич, донька священника, капелана греко-католицьких воєків у австрійській армії, а його мати Олена походила зі славного роду музикантів Нижанківських.

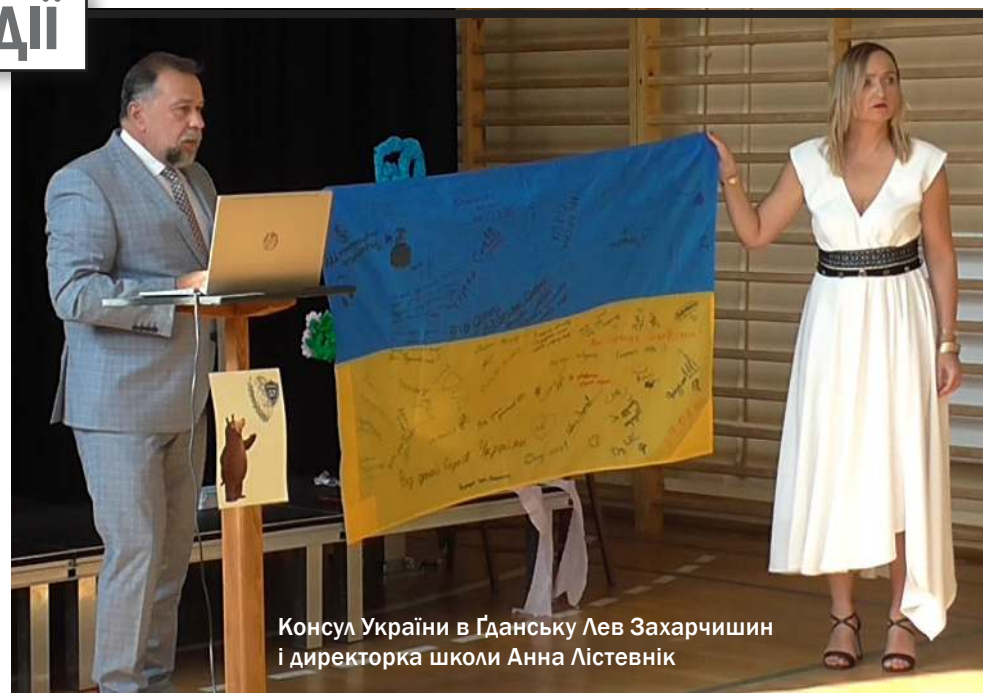
За словами консула, першим символічним експонатом для майбутнього музею може стати український прапор із побажаннями миру від дітей, батьки яких загинули у війні на Донбасі. Лев Захарчишин подарував школі також тарілку із петриківським розписом, який у 2013 році було внесено до списку нематеріальної культурної спадщини Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). ■

Відео зі святкування можна подивитися за посиланням, скануючи QR-code.

Взаємопроникнення культур

«Освітня співпраця Гданськ-Одеса-Львів-Херсон-Батумі-Кутаїсі» — саме під такою назвою 24 вересня відбулась онлайн II Міжнародна конференція в Початковій школі № 57. Організаторка конференції — директорка Анна Лістевнік презентувала методики шкільної освіти, розповіла про реалізацію інтеграційних програм для учнів та проведення заходів, спрямованих на підтримку української мови та культури. Зокрема, однією з інновацій у 57-й школі є вивчення української мови як іноземної серед польських учнів.

Консул України в Гданську Лев Захарчишин і директорка школи Анна Лістевнік

Частина конференції була присвячена дискусії на тему «Взаємне проникнення культур — позитивні та негативні сторони в освіті». Своїми думками та пропозиціями ділилися професори Гданського університету Марія Мендель та Томаш Шкудлярєк. Марія Мендель порівняла взаємопроникнення культур з мушлею, яка народжує перлину. «Щоб перлина з'явилася, оболонка повинна відкритися і, що ще важливіше, взяти елемент зовнішнього світу, впустити його у сферу своєї найглибшої близькості», — сказала професорка. Проникнення культур може відбуватися тільки завдяки нашій відкритості, вважає вона. У своїй доповіді Томаш Шкудлярєк розповів про історичні концепції інтеграції культур, які базувалися на домінуванні однієї над іншими та подальшою колонізацією.

З огляду на сучасні реалії, професор пропонував будувати нову, симетричну модель інтеграції культур.

Учасниками конференції були також вчителі з України та Грузії, тож їм забезпечили переклад на англійську та українську мову. Наживо на українську мову конференцію перекладала професорка Гданського університету Марта Коваль. ■

Юрій ЗАБІЯКА

Автор фото та відео — Юрій Забіяка

Відеоконференцію можна подивитися за посиланням, скануючи QR-code.

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

«Подорож» учнів зі Старгарду в Україну

У Початковій школі №7 у Старгарді започаткували педагогічний проєкт про Україну. У його рамках 1 жовтня учні одного з п'ятих класів взяли участь в уроці «Мій товариш з України». Вони побували у віртуальній мандрівці Україною, під час якої познайомилися з історією та культурою країни. Таким чином вони пізнали батьківщину трьох українських учнів класу. Можливо, проєкт буде поширюватися на інші класи.

Фільм про Донбас на TVP2

29 вересня на каналі TVP2 показали кіно «Віддалений гавкіт собак» («A w oddali ujadaly psy»). Дія цього документального фільму відбувається на війні, що триває на сході України. Стрічка розповідає про життя 10-річного українського хлопчика Олега. Впродовж року камера стежить за його переходом з невинного дитинства у доросле життя під тиском війни. Олег живе з бабусею Олександрою в маленькому селі. Не маючи іншої домівки, вони залишаються тут і спостерігають, як інші люди їдуть з цього місця. Життя з кожним днем ускладнюється, а війна нескінченна. Вони живуть у цьому напівзанадбаному селі, де є чи не єдиними постійними мешканцями. Стрічку транслювали в рамках циклу «Людські історії». Фільм можна подивитися на сайті телебачення vod.tvp.pl у програмі «Ludzkie historie».

Відбувся VI Карпатський кінофестиваль

25-27 вересня пройшов VI Карпатський кінофестиваль у Ясиськах біля Кросна. Це одна з великих кіноподій, що відбуваються у Підкарпатському воєводстві з 2011 року, та перший фестиваль у Польщі, де представлені фільми про Карпати. Захід спрямований на широку аудиторію — як жителів Підкарпаття, так і прикордонних районів Словаччини, України та туристів загалом. Фестиваль є некомерційним та налаштованим на популяризацію цього регіону Карпат, транскордонної культурної співпраці та розширення знань про культуру та історію польсько-словацько-українського прикордоння. Цього року через пандемічні обмеження фестиваль перенесено до інтернету. Фільми, презентовані на VI Карпатському кінофестивалі (а також і з минулих років), можна подивитися на сайті karpackifestywalfilmow.pl. Серед них є стрічки про села на Лемківщині, виселення українців в радянську Україну у 1944-1946 роках, акцію «Вісла» тощо.

Перша літургія у Лазах від часів акції «Вісла»

Фото Ігоря Горківа

27 вересня у день Воздвиження Чесного Хреста у селі Лази у Ярославському повіті (Підкарпатське воєводство) відбулася літургія в руїнах церкви св. Миколая. Це перша служба від 1947 року, коли з села виселено українців. У молитві у Лазах взяло участь кілька десятків осіб. Літургію очолив о. Христофор Блажеевський, парох Ярослава, співав катедральний хор з Перемишля. Опісля відправлено панахиду й освячено відновлену придорожню каплицю. У зустрічі та молитві у Лазах взяли теж участь колишні жителі села, зокрема Андрій Чорний. Уродженець Лазів, який виступив на зустрічі, сказав, що вже багато років його мрією було знов помолитися під час літургії у рідній церкві. Місцевий римо-католицький ксьондз зазначив, що коли ставили костел у селі, то зробили це як «компенсацію за знищення церкви». Костел з'явився біля зруйнованої греко-католицької святині, на її фундаменті.

Муровану церкву у Лазах збудовано в 1894 році, а зруйнована вона була у 50-х роках XX століття. Сьогодні там є залишки мурів святині та кам'яна підлога. За словами голови Перемиського відділу ОУП Ігоря Горківа, до збереження українського місця у селі долучилися місцеві жителі Лазів та члени Ради гміни Радимно. «Рада гміни має виділити понад 40 тисяч злотих на ремонт брами на греко-католицькому кладовищі», — каже Ігор Горків.

Тривають роботи по відновленню могил воїнів Армії УНР в Любліні

Під кінець вересня почалися відновлювальні роботи на могилах воїнів армії Української Народної Республіки на православному кладовищі на вул. Липовій в Любліні.

Сьогодні з кількох десятків козацьких хрестів там залишилося тільки тринадцять. У 2001 році на цвинтарі відкрили пам'ятник воїнам Армії УНР. Багато років члени та прихильники Українського товариства доглядають за могилами, прибирають на кладовищі, організують або співорганізують тематичні заходи.

«Хоч не маємо достатньо коштів, вирішили ми не відкладати відновлення могил на майбутнє, оскільки це могло б означати чергові роки очікування. Цього року випадає 100-річчя війни з більшовицькою Росією 1920 року та польсько-українського союзу — пакту Петлюра—Пілсудський, відтак не буде крашої нагоди, щоб відновити люблінські могили українських героїв», — зазначається на фейсбук-сторінці Українського товариства.

Організація зараз мусить розраховувати на свої сили. Частину коштів уже зібрано, обіцяні також певні кошти від Міністерства закордонних справ України — посольства України в Польщі (різко зменшені через пандемію), проте всі ці гроші — лише невелика частина потрібного.

«Дякуємо всім, хто вже відгукнувся на наш заклик і цього року передав свою пожертву, — це велика підтримка для цього діла. Списки жертводавців будуть оприлюднені (за їхньою згодою). Не будемо спроможні цього року відновити всі могили воїнів армії Української Народної Республіки на православному кладовищі в Любліні. Хочемо насамперед відновити ті поховання, які позбавлені були хрестів чи облаштованих могил. Вже відліті традиційні «козацькі» хрести, тривають будівельні роботи з облаштування могил. Щоб повністю профінансувати ці роботи, бракує нам ще близько 15 тисяч злотих», — заохочує приєднатися до збірки д-р Григорій Купріянович, голова Українського товариства.

У наступному році має відбутися реставрація могил і хрестів, які збереглися. Планується також встановити на нових хрестах тризуби та таблички з іменами солдатів (на жаль, більшість невідома).

Пожертви можна сплачувати на банківський рахунок Товариства:

Towarzystwo Ukraińskie
nr 92 1090 2688 0000 0001 1833 0907,
Santander Bank Polska S.A.
з позначенням:

Darowizna – groby żołnierzy ukraińskich w Lublinie.
У іноземній валюті (USD) та з-за кордону:
PL 78 1090 2688 0000 0001 4125 1968
Santander Bank Polska S.A., SWIFT: WBKPPLPP

Члени Українського товариства просять також повідомляти про історії квартири вояків УНР на православному кладовищі в Любліні та похованих там людей.

Поштова адреса Товариства:
Towarzystwo Ukraińskie
Al. Spółdzielczości Pracy 3, 20-147 Lublin
tel. (+48) 795130610, www.ukr-tov.pl,
e-mail: ukrtovarystvo@gmail.com

Гданськ підтримав музичний проєкт українки

Ганна Текучева, молода співачка й композиторка з України, хоче вдихнути нове життя в історичні та релігійні мотиви мелодій, які звучать у костелах Гданська. Про це повідомляє сайт uavr.pl. Українка у Гданську живе останні кілька років, керує тут вокальною групою «Мелодика» та є диригенткою українського хору «Вирій». Членами цих колективів є представники української меншини та молоді українці, які нещодавно оселилися у Тримісті. Ганна Текучева нещодавно задумала внести в старі мелодії щось нове, сучасне, зберігаючи при цьому самобутність композицій. Дівчина підготувала й подала на конкурс проєкт під назвою «Нове життя гданських мелодій: там, де середньовіччя зустрічається з сучасністю». Він полягає в тому, щоб до мелодій, які лунають з гданських костелів і міської ратуші (карильйони або орган), написати сучасне аранжування. Проєкт українки конкурсна комісія підтримала. На його реалізацію з бюджету Гданська буде виділено кілька тисяч злотих. Для кожного з костелів вона планує підібрати мелодію, найбільш значущу саме для цього об'єкту. Це будуть різні стилі: тріп-хоп, інді й навіть рок. Презентація готових творів відбудеться вже наприкінці року, адже на реалізацію проєкту відведено три місяці: з 1 жовтня по 31 грудня 2020 року.

Триває збірка коштів на збереження музею в Голі

Фото із сайту збірки

Управа Товариства любителів Музею матеріальної культури Холмщини й Підляшшя в Голі (Влодавський повіт, Люблінське воєводство) просить про фінансову допомогу для ремонту пошкоджень у скансені (музеї просто неба) після бурі у Голі. 19 липня буря зірвала стріху та залила хату XIX століття, що знаходиться на території музею. Також зламала крила на вітряку, повалила дерева та пошкодила інші музейні предмети.

«За нашою інформацією, фінансові витрати на покриття даху новою стріхою на хаті та усунення інших пошкоджень будуть високими. Зараз дах хати з північного боку, де буря зірвала соломку, тимчасово ми захистили фольгою. Однак, коли йде дощ, вода потрапляє в будівлю», — описують ситуацію члени управи Товариства.

Музеєм просто неба у Голі завідують громадські активісти на волонтерській основі. Дуже часто його відвідують туристи та любителі фольклору.

«Ми просимо фінансової допомоги. Ця допомога буде гідно використана для збереження предметів у музеї просто неба в Голі. Жертводавці будуть записані на спеціальній дошці на видному місці в музеї та опубліковані в медіа», — заохочують приєднатися до збірки її ініціатори.

Збірка проводиться на сайті zrzutka.pl за адресою: zrzutka.pl/a642gj.

Нагадаємо, що ініціаторами та засновниками музею, який існує з 1985 року, були Аліна та Тадей Карабовичі (пан Тадей — активний дописувач нашого тижневика). Сьогодні ним керує Товариство любителів Музею матеріальної культури Холмщини й Підляшшя в Голі. У невеликому музеї знаходяться дерев'яні житлові та господарські будинки, типові для регіону, де пересікаються польські, українські та білоруські впливи. Серед зібраних об'єктів є сільська хата з села Вирики, вітряк, стодала, кузня, кілька вуликів та каплиця.

Суд Польщі заборонив видавати Росії українця, ветерана війни на Донбасі

Окружний суд Любліна заявив, що видача громадянина України Ігоря Мазура Російській Федерації, яка оголосила його в розшук через Інтерпол, звинувативши в участі у чеченських війнах у 1994-2000 роках, є юридично неприпустимою.

Про це повідомляє Радіо Люблін (radio.lublin.pl). На недопустимості видачі українця Ігоря Мазура також наполягала польська прокуратура.

«Підстав для передачі цього громадянина України росіянам немає. Суд зазначив, що є обґрунтовані сумніви щодо справедливості можливого кримінального процесу проти Ігоря Мазура, який відбуватиметься в Російській Федерації. У разі екстрадиції пану Мазуру загрожує реальний ризик поганого ставлення до нього, цьому суперечить стаття 3 Конвенції про захист прав людини та основних свобод. Наслідком цієї постанови є те, що не буде вжито заходів щодо видачі цього громадянина Російській Федерації», — зазначила пресекретарка Округного суду в Любліні, суддя Барбара Марковська.

Нагадаємо, що 9 листопада минулого року Ігоря Мазура затримали польські прикордонники в пункті пропуску в Дорогуську за запитом Росії. РФ опублікувала в інформаційній системі Інтерполу орієнтування про розшук українця з метою його арешту та подальшої екстрадиції.

Після допиту Ігоря Мазура відпустили на поруки генконсула України в Любліні. Ще через кілька днів він повернувся на батьківщину, після того, як до справи активно долучилися дипломати та українське МВС. Натомість справу Ігоря Мазура продовжили розглядати в Округному суді Любліна.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

«На коноплях можна дійсно заробити»

Микола Гнатюк, тридцятирічний українець із невеликого села Рабаціно у Поморському воєводстві, кілька років тому отримав ферму від батьків та задумався, чим засіяти поле. Подумав і зробив ставку... на коноплі. З них робить, зокрема, олію та збирає листя на чай. І це тільки початок бізнесу, бо, як каже Микола, коноплі можна використовувати теж у текстильній промисловості, будівництві і навіть для виготовлення пластику.

Я пив чай з листя конопель. Скажу, він зовсім непоганий.

Так, мені подобається. Тут головне, як сушити листя — важливо це робити у темному місці, бо коноплі не люблять світла. Опісля сушки ми зриваємо листя і квіти, пакуємо отриманий матеріал у мішечки й здаємо до магазину. А з зерна, яке збирається до середини вересня, ми робимо олію. Минулого року, на жаль, мені не вдалося зібрати весь урожай, бо я посіяв поганий сорт, який виріс аж на чотири метри. Комбайн не зміг все це скосити і зібрати. Цього року я вже посіяв таку породу конопель, які ростуть до півтора метра.

Що опісля робите із зібраним зерном та листям?

Продаємо у своєму магазині, який розташований у Щеціні, також на різних сайтах, зокрема на нашому — kopornerolnictwo.pl, їздимо на ярмарки. Звичайно, наші продукти можна придбати теж безпосередньо у нас вдома в Рабаціні. Найбільше зацікавлення почалося, коли місцевий тижневик «Битівський кур'єр» з Битова описав нашу плантацію. Зразу почали приїжджати люди з питаннями: «Де цей чувак, який робить марихуану?»

Чув, що цілі «екскурсії» за марихуаною відвідують твоє поле. Люди хіба не розбираються, що на твоєму полі ростуть не ті коноплі, яких вони шукають?

Приїжджають і навіть зривають квіти. Але мені це не заважає, бо якщо зірвати квітку до половини серпня, то на цьому місці виросте чотири нові. А щодо «сподівань» таких клієнтів, то мушу розчарувати — сорт, який я сію, містить в собі канабідіол (КБД). А всі думають, що у мене коноплі з тетрагідроканабінолом (ТГК), який діє психоактивно. Я сію виключно сорт з КБД, який заспокоює людину. Можу сіяти тільки ті сорти, які легальні у Польщі, тобто не можуть мати у собі більше 0,2 ТГК. Я сам вислав до лабораторії коноплі, щоб їх перевірили. Слід дотримуватися процедур. Поля під контролем, дозвіл на вирощування видає війт гміни, і тоді рада Воєводського сеймику затверджує територію, на якій будуть сіятися коноплі. Великих проблем я з цим не мав.

Знаю, що олію з конопель вживають навіть перукарі під час фарбування волосся.

Вона має багато властивостей. Добре впливає на волосся, нігті, має багато кислот Омега-3, вживання олії знижує ризик атеросклерозу, інфаркту. Коноплі допомагають покращити здоров'я і навіть лікують. Також ми рекомендуємо конопляну олію як інгредієнт для салатів.

Звідки в тебе взагалі виникла ідея вирощувати коноплі?

На початку, коли повернувся додому після навчання у Щеціні, я займався виключно традиційним сільським господарством. Поле використовував для посівів, а зібране збіжжя — для годівлі худоби. Проте орієнтація лише на одне джерело доходу є досить ризикованою, особливо в той час, коли харчова про-

Фото автора статті

мисловість все менше і менше цінує високу якість виробленого м'яса. Тож ми почали шукати рослину, яка б дозволила нам урізноманітнити джерела доходу і в той же час є здоровою, екологічною та стійкою до пошкоджень, завданих лісовими тваринами. Ми хотіли, щоб така рослина, окрім додаткового доходу, також служила здоров'ю людей. Коноплі одразу не були для нас очевидною ідеєю. Серйозно я зацікавився ними чотири роки тому, коли у Польщі дозволили вирощувати марихуану для медичних цілей. До цього коноплі експортували з Канади. Я тоді подумав, що рільники зможуть на цьому заробити. Почав шукати інформацію в інтернеті і знайшов одну людину біля Ельблонга, яка скуповувала коноплі та зерно. Я хотів почати співпрацювати з тим чоловіком, проте виявилося, що він підписує контракт з рільниками, які вирощують більше 25 гектарів конопель. Цей чоловік купував у фермерів вже готовий продукт, тобто насіння, листя, квіти та стебло. До речі, він витратив кільканадцять років, щоб отримати дозвіл на вирощування конопель — добивався дозволу у гміні, Маршалківському управлінні, аж врешті-решт справа опинилася у Сеймі. Він один з тих, що проклав шлях до того, щоб у Польщі можна було вирощувати коноплі. Зараз його фірму купили канадці.

Ти загадав, що цей чоловік скуповував стебло. Для чого воно використовується?

Не стеблі є волокно, яке застосовують під час виготовлення текстилю. Як знімають волокно, лишається стебло, тверде як дерево. З нього у західних країнах виготовляють матеріал для будівництва домівок та утеплення стін будинків. Він не горить як пінопласт, яким облаштовують стіни на зиму. Такі хати будують у Швеції, Німеччині, а один такий будинок стоїть на Підляшші: основа зроблена з дерева, а стіни — це плити з коноплі. Я вже маю машину, котра знімає волокно зі стебла, але минулого року мені ще не вдалося зібрати волокно. А на нього є попит: біля ста кілометрів від місця, де я живу, є підприємство, яке виготовляє нитки, тож вони дуже зацікавлені волокном з льону та коноплі. Хочу теж спробувати змелене стебло продавати до зоомагазинів як підстилку для хом'ячків, морських свинок тощо. Солому з конопель використовують і на кінних заводах, вона добре впливає на копита коней; кажуть, коням на конопляній підстилці живеться краще. Коноплі мають сильні бактерицидні та фунгіцидні властивості. Також я розглядаю можливість використання рослин для виробництва екологічного пластику. Для цього треба спроектувати спеціальний пристрій, мій родич вже працює над

цим. Коноплі насправді мають великий потенціал. Тому, може, моя плантація збільшиться.

Скільки таких плантацій конопель на Помор'ї?

Я знаю, що на території Битівського повіту є дві: я маю п'ять засіяних гектарів і ще одна людина має два. На Помор'ї всього, мабуть, три плантації. Думаю, що збільшу своє господарство, коли професійно почну збирати коноплі та навчуся переробляти усю рослину, навіть коріння. А на цьому можна дійсно заробити, на збіжжі стільки не заробиш. Звичайно, не виключаю, що і далі буду тримати корів, проте справді з коноплі можна жити. Головне — це реклама. Мій товариш, який працює у фармацевтичній фірмі, каже, що вони витратили кілька мільйонів злотих на маркетинг, щоб їхні ліки стали помітні на ринку. А моєю рекламою є... Бронек.

Сусід...

...який живе у центрі села. Кожному, хто до нього приїжджає, з ким би не говорив, розкажує, що п'є олію з конопель. Каже, що відколи її вживає, не має печії і що має менші проблеми з простою — вистачить лише випити ложку на день. Зацікавлення нашою конопляною олією росте, а разом з тим ми почали витискати олію і з насіння льону, ріпака, соняшника та розторопші.

Маєте один магазин у Щеціні. Щось більше плануєте?

У Битові є магазин з продуктами з конопель, але він не зацікавлений співпрацю. Проте маємо один дружній магазин з фруктами та овочами, куди доставляємо наші продукти. Бачу, що у магазині продається краще, ніж в інтернеті — це означає, що мені треба більше попрацювати з продажами в інтернеті. Олію та листя купують клієнти старшого віку, а квіти — молодше покоління.

Після першого ручного збору листя та квітів, у якому брали участь усі родичі та друзі, ми почали сушити та продавати настій з конопель, так званий конопляний чай. Кількість товарів та наші ідеї зростали. Я звернувся з пропозицією до мого товариша — Богдана, з ним ми дружимо з часів українського ліцею у Білому Борі. Він саме думав повертатися з Англії до Польщі. Ми вирішили відкрити магазин «Конопляне рільництво» (Koporne Rolnictwo). Він розташований у Щеціні на вулиці 5-го липня 44. Спочатку ми продавали свою продукцію, а ще олії КБД та косметики від перевірених брендів. Сьогодні ми робимо олії КБД самі. Зараз в нашому магазині продаються харчові продукти з конопель, зокрема чай, насіння, олія, конопляне борошно, а також олії КБД, косметичні засоби, сушені коноплі для куріння тощо. Ми маємо з Богданом домовленість: я йому даю товар, і ми ділимося прибутком з його продажів. Я навіть почав задумуватися, чи може мені зерно експортувати з України, а вже тут на місці робити олію. Але виявляється, в Україні воно у два рази дорожче, ніж у Польщі. Лишається самому сіяти, вирощувати і виготовляти продукти. ■

Павло ЛОЗА

УКРАЇНА

Огляд тижня

Уряд виділив 253 мільйони на тестування на COVID-19

Кабінет міністрів за ініціативи Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) виділив майже чверть мільярда гривень на збільшення потужностей лабораторій з діагностики коронавірусу. За словами очільника МОЗ Максима Степанова, йдеться про закупівлю обладнання та матеріалів для збільшення кількості ПЛР-тестів, лабораторних морозильних камер для зберігання зразків тощо.

3 жовтня в Україні зафіксували рекордний показник захворювання на COVID-19 — за добу його діагностували у 4661 особи. Найбільше випадків хвороби зафіксовано у місті Києві, Львівській та Харківській областях.

В країні від початку карантину створено спеціальний «коронавірусний» фонд. Задля його наповнення від квітня зменшили фінансування низки державних програм, наприклад, культурних чи спортивних. У фонді акумулювали майже 66 мільярдів гривень, які мали піти на заходи із запобігання пандемії та компенсацію її наслідків. Однак згодом частину коштів, а саме 35 мільярдів гривень, рішенням Верховної Ради передали на будівництво доріг. Ці заходи реалізуються у рамках програми президента України Володимира Зеленського «Велике будівництво».

Петро Порошенко захворів на коронавірус

П'ятий президент України та лідер партії «Європейська солідарність» захворів на COVID-19, за кілька днів його госпіталізували у столичну лікарню з двостороннім запаленням легень. Ситуація ускладнена тим, що 55-річний Петро Порошенко має цукровий діабет.

Також захворіла його донька. Натомість дружина Марина Порошенко повідомила, що має негативний тест на коронавірус.

Масштабні пожежі на Луганщині

Джерело — ДСНС України

На території Луганської області кілька днів бувають великі лісові пожежі. За попередніми оцінками, орієнтовна площа, яку пройшов вогонь, становить понад 20 тисяч гектарів. Під час ліквідації пожеж евакуювали цілі села — загалом вивезли 150 людей. Також вогонь призвів до смерті 11 осіб. За фактами пожеж відкрито сім кримінальних проваджень. Слідство розглядає чотири основні версії: через обстріли окупантів з невідконтрольної території області, умисний підпал, самозаймання трави та лісу внаслідок погодних умов, необережне поводження з вогнем. Версію про обстріли бойовиків підтримують у Станично-Луганській райдержадміністрації, де повідомляють з посиланням на місцевих жителів, що незаконні формування Росії на Донбасі здійснювали обстріл лісового масиву, в результаті чого виникли нові осередки пожежі. Контрольний пункт в'їзду-виїзду «Станиця Луганська» був тимчасово закритий через роботи з ліквідації наслідків пожежі.

Крим без води — людей змушують продавати колодязі

Окупований Росією Крим все більше страждає від нестачі води: річки, ставки і водосховища міліють і пересихають, у деяких районах люди не бачать води кілька діб або з крану тече жовто-коричнева рідина.

Сергій Аксьонов, так званий глава Криму, доручив примусово викуповувати приватні свердловини та колодязі в зневоднених селах півострова. «Вода — це стратегічна сировина. Якщо в даному випадку є якісь непорозуміння з власниками, підключайте прокуратуру і приймайте рішення... Водопостачання — спіль-

Джерело — Суспільне Крим

на справа, і вода — всіх, не чиясь власність. Там, де відмовляються, — приймайте рішення про примусовий викуп. По-іншому, колеги, не буде. Сьогодні води не вистачає всім», — каже Аксьонов. Також він вважає за необхідне порушити кримінальні справи щодо людей, які розпорядилися перекрити Північно-Кримський канал. На додачу до цього офіційна представниця Міністерства зовнішніх справ Росії Марія Захарова заявила, що «водна блокада Криму» може розцінюватися як «порушення Україною своїх правозахисних зобов'язань, закріплених у міжнародних документах».

Зі свого боку Україна відкидає звинувачення російської влади щодо своїх зобов'язань постачати воду до анексованого півострова і наголошує, що забезпечення окупованої території ресурсами є зобов'язком держави-окупанта. Представництво президента України в Криму заявляє: «Частина 1 статті 55 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року (IV Женевська конвенція) передбачає, що держава-окупант зобов'язана за допомогою усіх наявних засобів забезпечувати населення продуктами харчування та медичними матеріалами; зокрема, постачати необхідні продукти харчування, медичні матеріали та інші припаси, якщо ресурсів окупованої території виявиться недостатньо. Ці положення, безумовно, стосуються і такого ресурсу як вода. Тобто, прямим зобов'язанням держави-окупанта є забезпечення цивільного населення окупованої території всіма необхідними ресурсами. Водопостачання тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя є досить дорогим заходом для Російської Федерації як держави-окупанта. Саме тому вона намагається і намагатиметься й надалі за допомогою прямого тиску і тиску на міжнародних партнерів схилити Україну до відновлення водопостачання на тимчасово окуповану територію Кримського півострова. Проте Україна не повинна вирішувати проблеми, які постають перед державою-окупантом після шести років тимчасової окупації нею частини суверенної території України».

Українська влада неодноразово заявляла, що водопостачання анексованого Криму буде відновлено лише після деокупації півострова. Україна забезпечувала до 85% потреб Криму у прісній воді через Північно-Кримський канал, що з'єднує головне русло Дніпра з півостровом. Після анексії Криму Росією в 2014 році поставки води на півострів припинили. Запаси води в Криму поповнюють із водосховищ природного стоку й підземних джерел. За заявами екологів, регулярне використання води з підземних джерел призвело до засолення ґрунту на півострові.

Янукович програв апеляцію щодо держзради

Київський апеляційний суд відмовився скасовувати вирок Оболонського районного суду щодо експрезидента України Віктора Януковича. Адвокат Януковича Віталій Сердюк заявив, що вина Віктора Януковича не доведена, рішення суду виключно політичне і воно буде оскаржене у Верховному суді в найкоротший строк. Захист Януковича продовжує наполягати на тому, що «Крим здали саме Петро Порошенко, Арсеній Яценюк, Олександр Турчинов та інші особи, які прийшли до влади в результаті трагічних подій 2014 року».

Нагадаємо, у січні 2019 року Оболонський районний суд заочно визнав експрезидента Віктора Януковича винним у державній зраді і пособництві в агресивній війні та засудив його до 13 років тюрми. Вирок ще не набув чинності, оскільки оскаржується захистом Януковича. Сам Віктор Янукович назвав вирок незаконним і заперечує свою провину.

Фокіна вивели із складу ТКГ

Президент Володимир Зеленський підписав указ, яким звільнив Вітольда Фокіна з посади першого заступника глави української делегації у Тристоронній контактній групі (ТКГ).

Президент заявив, що Фокін відступив передусім від справедливої оцінки тимчасової окупації Росією Криму та окремих районів Донбасу.

Фокін був депутатом Верховної Ради УРСР у 1985-1990 роках, у 1990 році став головою Ради міністрів України, у 1991 році обіймав посаду прем'єр-міністра України. Кілька місяців тому Володимир Зеленський призначив першого президента Леоніда Кравчука головою ТКГ, разом із ним увів у групу і Фокіна. Перебуваючи у складі ТКГ, Вітольд Фокін висловлювався на тему того, що війни Росії з Україною на Донбасі немає. За його словами, на сході України проти Збройних сил України воюють бойовики і найманці з 30 країн світу. Також він вважає, що на Донбасі потрібно провести місцеві вибори, оголосити загальну амністію, бо вона «деморалізує противника». Його позиція розійшлася з офіційною позицією держави, що і призвело до звільнення Фокіна.

У Криму окупанти незаконно призвали в армію 25 тисяч осіб

Міністерство закордонних справ (МЗС) України висловило протест у зв'язку із призовом у Збройні сили Росії українських громадян. Від початку окупації Криму Росія незаконно призвала до збройних сил близько 25 тисяч осіб під час 11 кампаній. МЗС заявляє: «РФ має припинити такі правопорушення та неухильно дотримуватись зобов'язань держави-окупанта» та нагадує, що державі-окупанту, згідно із міжнародним правом, забороняється примушувати осіб служити у збройних силах та переслідувати тих, хто відмовляється від такої служби.

Верховна Рада України ухвалила заяву про невідання легітимності так званих місцевих виборів в окупованому Росією Криму та місті Севастополі. Український парламент звернувся до законодавчих органів іноземних держав і міжнародних парламентських організацій з проханням дати принципову оцінку незаконним діям РФ, а також утриматися від будь-яких контактів із незаконними органами російської окупаційної адміністрації та її представниками.

СКУ продовжує оскаржувати рішення щодо визнання його діяльності «небажаною на території Російської Федерації»

11 липня 2019 року Генеральна прокуратура РФ вирішила «визнати небажаною на території Російської Федерації діяльність міжнародної неурядової організації Світовий Конгрес Українців (СКУ)». 17 липня 2019 року Міністерство юстиції РФ включило СКУ до свого переліку іноземних міжнародних неурядових організацій, діяльність яких визнана «небажаною на території Російської Федерації».

У відповідь Європейський Парламент прийняв резолюцію, в якій висловив протест проти рішення Генеральної прокуратури Росії, а Рада директорів СКУ створила Комітет із захисту прав СКУ та його мережі на чолі з колишнім Президентом СКУ адвокатом Євгеном Чолієм. Світовий Конгрес Українців почав оскарження незаконних рішень Росії.

У судах РФ СКУ в основному наголошує, що у своїй діяльності організація захищає територіальну цілісність України та людські права українців, закликає міжнародне співтовариство сприяти такому захисту та засуджує дії владних структур РФ, які порушували свої міжнародні зобов'язання в цьому питанні. Разом з цим СКУ акцентує, що вся діяльність СКУ була цілком мирною і законною.

У минулому році СКУ подав позов проти Генеральної прокуратури та Міністерства юстиції РФ до Тверського районного суду Москви. Отримавши відмову, пройшов шлях апеляції та касації. Так, 21 вересня 2020 року СКУ подав касаційну скаргу до Другого касаційного суду загальної юрисдикції РФ щодо рішень попередніх інстанцій.

«СКУ буде й далі оскаржувати в судах нелегальне визнання Генеральною прокуратурою та Міністерством юстиції Російської Федерації діяльності СКУ як «небажаної на території Російської Федерації». Уся діяльність СКУ, зокрема щодо захисту територіальної цілісності України та людських прав українців, була і продовжує бути цілком мирною і законною», — заявив Голова Комітету із захисту прав СКУ та його мережі Євген Чолій.

Підготувала Тетяна ДАНЮЧЕНКО

Зміна парадигми – з катів на жертви

Продовження з 1 сторінки

Виявляється, що після того, як території нинішньої Західної України пройшов фронт, у Галичині, на Тернопільщині та Львівщині два місяці існувала польська міліція під радянським командуванням, про що досі не згадувалося в жодній статті. Ці формування боролися з підпіллям, але також інколи вбивали мирних людей. Тому результати наших пошуків можуть бути досить цікаві. На першому етапі проекту ми в основному фокусуємося на українських жертвах, але, якщо натрапляємо на дані про поляків, то, звичайно, їх також записуємо, щоб у майбутньому мати змогу доповнити чи скоригувати дослідження інших істориків з Польщі чи України.

Хто все це організовує, фінансує, займається друком публікації?

Ми хотіли, щоб дослідження були відокремлені від будь-яких польських чи українських державних установ, тому проєкт ми реалізуємо при Українському католицькому університеті. Це – шанований навчальний заклад, визнаний найкращим недержавним університетом в Україні, його знають також у світі. Нашу ідею добре сприйняли у колі істориків і керівництва УКУ. Університет збирає кошти на дослідження, ми не беремо грошей ані від польської, ані від української держави, щоб уникнути закидів про політизацію теми – адже згодом результати можуть бути несподіванкою для обох сторін.

Чому?

Бо виявиться, наприклад, що українських жертв менше, ніж польських, чого історики в Україні можуть не сприйняти позитивно. І не забуваймо, що там іноді також озвучують дуже великі цифри, не підкріплені фактами. А з іншого боку, дані можуть бути більшими, ніж ті, що наводять деякі польські науковці.

Як це виглядає в контексті Перемиського повіту?

Я хотів би звернути увагу на недовгий, але важливий період – перші 6 місяців 1945 року. На лінії від Південної Холмщини через ярославський, перемиський регіон і аж до Ліського повіту тоді відбувалися масові злочини проти українського населення. Із лютого до травня 1945 року можна зауважити значне зростання кількості українських жертв у Перемиському повіті – загалом не менше 800 людей. У січні було їх 14, вже у лютому – 155, у березні – 156, у квітні – аж 441, а в травні і червні – 11 і 18 відповідно. Більшість квітневих загиблих – це жертви злочинів у Малковичах, Березці, Бахові.

Я знаю, що ми фокусуємося на потерпілих, але саме собою виникає питання – хто за цим стоїть?

Тут немає однозначної відповіді. Найбільше українців тоді вбили члени підрозділів польського селянського підпілля, зокрема Селянської варті безпеки (Ludowej Straży Bezpieczeństwa), якою командував Роман Кісель на псевдонім Семп (Sęp). Це він та його формування відповідають за Березку, Бахів, Малковичі. Відносно небагато українців вбило Військо польське, 2-3 людини; 23 особи загинули від рук советів (НКВС або прикордонників;

Ігор Галагіда та Роман Дрозд

серед жертв було 10 партизанів УПА). Щонайменше 128 людей вбили працівники Громадянської міліції (Milicji Obywatelskiej), які робили це або прямо в селі, або арештовували українців і розстрілювали їх по дорозі. 28 осіб загинули також через українське підпілля – служби безпеки ОУН або УПА. Є досить велика кількість людей – 141 – чиїх убивць ми не знаємо. У документах або свідченнях написано, що злочин вчинила невідома банда, просто «поляки» або «банда, яка говорила польською». Але невідомо, чи це було підпілля, чи місцеві злочинці. Треба пам'ятати, що частина тих подій – це просто кримінальні напади. II Світова, як і будь-яка війна, призвела до деморалізації суспільства, було легко дістати зброю, тому злочини були буденністю – зокрема і вбивства.

Чи можна ще встановити, що це були за «банди»?

Можна спробувати, співставляючи різні джерела. Наприклад, знаючи дату події, можна пошукати, чи злочин був зафіксований у рапортах міліції, документах українського та польського підпілля, у літературі. Буває, що в записях

є повідомлення про акцію проти «упівців», але, зіставивши числа, ти розумієш, що загинули не партизани, а мирне населення. Це копітка праця – порівнювати різні джерела, але це може дати загальну картину. Хоча треба пам'ятати – вона ніколи не буде повністю цілісною.

Словосполучення «банди УПА», яке функціонує у польському дискурсі, – чи воно не показує, що і серед українців були злочинці, яких помилково приписували повстанцям і які також вчиняли злочини?

Деморалізація була загальною, злодії і вбивці траплялися і серед українців. Взагалі польські жертви на території Перемиського повіту не досліджені детально. Маємо машинопис – опрацювання римо-католицького священника Владислава Пйонтковського, який ще у 80-х роках на основі свідчень людей зробив список жертв латинської перемиської єпархії часів II Світової війни. Дивлячись на це з перспективи сорока років, ми бачимо багато помилок і перекручень. Станом на сьогодні я можу сказати, що маю у своїй базі дані про близько 200 поляків, які загинули в Пе-

ремиському повіті у січні-червні 1945 року.

Чи період, про який ви говорите, – це найтемніший епізод історії українців у Польщі?

Один із них, але не єдиний. У часи, про які я згадував, головними гравцями були підпілля та міліція, яку лише створювали. Потім ситуація змінилася. У червні 1945 року кількість жертв раптово зменшилася – у результаті підписання порозуміння між польськими та українськими партизанами. Але восени того ж року з'являється новий гравець – Військо польське – аби провести насильницьку акцію (бо пам'ятаймо: переселення в радянську Україну, хоч в теорії і мало бути добровільне, насправді таким не було – у процесі виселення брали участь військові). Для нас, українців у Польщі, травмою є акція «Вісла», але насправді це переселення в радянську Україну, особливо у 1945-46 роках, було набагато жорстокішим і брутальнішим. Тоді Військо польське вчинило злочини у Горайці на Любачівщині та Завадці-Морохівській, яку армія тричі пацифікувала (пацифікація – насильницька акція щодо локалізованих етнічних та національних меншин – ред.) на початку 1946 року.

Звідки взялася цитата «Który Rusin, który Polak»?

З одного міліцейського документа. Після вбивства українців правоохоронці розпочали слідство. Люди, що вижили, розповіли, що бандити ставили їм питання: хто з них русин, хто – поляк? Того, хто виявлявся русином, – убивали. Ми поки що не знаємо, хто вчинив цей злочин – члени підпілля чи просто бандити, але навіть другий варіант вказує на те, що й кримінальна діяльність могла все ж мати національний характер.

Усіх, хто може допомогти у встановленні поіменних жертв польсько-українського конфлікту, має документи або фотографії, пов'язані з цим питанням, просимо зв'язатися з професором Ігорем Галагідою (ramyatprozherty@gmail.com) або з редакцією «Нашого слова». ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА
Фото авторки статті

ПОДІЇ

«У пошуках простору свободи. Українці в Польщі у 80-х роках ХХ століття»

Зустріч істориків, науковців, українців, які у 80-х роках були задіяні у студентському русі, організовано наприкінці вересня до 40-ї річниці існування профспілки «Солідарність». Це перша конференція у Щеціні, яка піднімає тему участі українців у профспілці «Солідарність». Раніше ні українці, ні поляки не займалися цією проблематикою – тим більш цінна ця ініціатива. У місті цією темою вперше зацікавився Іван Сирник, голова Щецінського відділу ОУП, організатор конференції.

— Тема конференції певною мірою з'явилася завдяки пропозиції, яку ми отримали від Маршалківського управління та Ради міста Щецін, — повідомив Іван Сирник. — Оскільки у цьому році Польща відзначає 40-ліття існування профспілки «Солідарність», то нам запропонували включитися у ці відзначення. Я охоче на це погодився і вирішив зайнятися темою українців, які у той час жили й працювали або навчалися у Щеціні, та були задіяні в русі «Солідарність». Сам я якраз у ці роки оселився у Щеціні, однак особисто не був причетний до «Солідарності». Якщо ж говорити про північну Польщу, місце, де ми живемо, то варто згадати нашого друга Володимира Качора, нинішнього голову гуртка ОУП у Колобжегу, який у 80-ті роки був одним із організаторів студентського руху в Щеціні. А от у Кошаліні в «Солідарності» був задіяний Володимир Яциняк, який навчався у Щеціні, згодом вимушено емігрував з Польщі й зараз живе за кордоном. Це лише кілька осіб, а їх було набагато більше. 27 травня 1981 року міністр науки, вищої освіти та технологій отримав заяву від засно-

вницького комітету Асоціації українських студентів у Польщі про їхню рестрацію зі списком членів-засновників. Серед тридцяти осіб-підписантів були студенти саме щецінських та кошалінських вищих закладів: згадані вище Володимир Яциняк та Володимир Качор, Юрій Левосюк, Лідія Дрозд, Ольга Улицька, Наталія Корольчук, Ольга Левосюк, Тереза Лопух, Андрій Терепенко та Ярослав Цимбалко.

У підготовці конференції величезну роботу зробила команда науковців та істориків з відділення Інституту національної пам'яті у Щеціні та Інституту наук про політику та безпеку Щецінського університету. Вони презентували виставку «У пошуках простору свободи. Українці в Польщі у 80-х роках ХХ століття». Дорота Ковалевська, Магдалена Семчишин та Міхал Седяка, крім фотографій, архівних документів, петицій, декларацій, зібрали ґрунтовну інформацію про українську громаду, починаючи від післявоєнних років. А саме про: акцію «Вісла», «відлигу» та створення Українського суспільно-культурного

товариства (УСКТ), серпень 1980 року та виникнення «Солідарності», заснування Асоціації українських студентів у Польщі, різного роду тогочасні українські видавництва, еміграцію та роль Єжи Гедройця, 1000-ліття хрещення Русі-України, лист інтелектуалів 1988 року, парламентські вибори 1989 року, роль Володимира Мокрого — українського депутата Сейму Х скликання, кандидата від «Солідарності». Це понад 20 планшеток, які були підготовлені спеціально для потреб конференції.

На одній з них можна було прочитати: «Переломним моментом в історії Польської Народної Республіки був серпень 1980 року. Після підвищення цін, введеного 1 липня, по всій країні почалися страйки. Серпневі протести на узбережжі мали ключове значення, оскільки завершилися підписанням історичних домовленостей поміж міжпідприємницькими страйковими комітетами та урядовими комітетами в Щеціні (30 серпня) і Гданську (31 серпня). Їхнім головним пунктом була згода влади на створення вільних профспілок. Незабаром вони матеріалізувались у Неза-

лежну самоврядну профспілку «Солідарність» на чолі з Лехом Валенсою. У 1980-1981 роках також були створені інші незалежні організації, які заклали рільники, ремісники та студенти. Всю Польщу охопило величезне соціальне відродження. Серпень 1980 року також активізував діяльність українських середовищ (хоча слід зазначити, що певного роду зрушення розпочались у них набагато раніше і були пов'язані зі зміною покоління). Взагалі українці в ПНР до створення «Солідарності» ставилися неоднозначно. «Більшість людей із старшого покоління ставилися дуже недовіркою, — згадував Мирослав Чех. — Вони вважали, що «Солідарність» — це прояв польського націоналізму. (...) По-іншому реагувало молодше покоління, особливо в інтелектуальних колах. (...) Багато з нас активно включилося у цю діяльність».

У заході взяли участь також історики Інституту національної пам'яті Ігор Галагіда та Аркадіуш Слабіг, голова Об'єднання українців у Польщі Петро Тима, а також генеральний консул України в Гданську Лев Захарчишин.

— Цією виставкою ми сподівалися посприяти зацікавленню інших дослідників, журналістів та поціновувачів історії, які в майбутньому будуть проводити більш детальні пошуки та дослідження у цій галузі. Якщо виставка стане для них певним орієнтиром, ми визнаємо, що досягли своєї мети, — наголосили історики.

Після закінчення конференції Іван Сирник, організатор заходу, написав на своїй фейсбук-сторінці: «Питань багато... А все почалося від проєкту «Депозити пам'яті», і так по правді це також депозит пам'яті про події 80-х років, в яких ми виростили. Що далі? Далі будемо продовжувати роботу, щоби зберегти пам'ять. Перед нами серйозний виклик — дигіталізація архівних документів, а це робота не на місяць або два. Виставку нашу, яку ми розробили у Щеціні, радо перекажемо в інші гуртки, коли буде тільки зацікавлення. Думаю, що варто. Це не тільки Щецін, а і Гданськ, Варшава, Перемишль, Кошалін і багато інших регіонів Польщі». ■

Фото Івана Сирника

Єднає нас пам'ять про рідне село

Тростянець — це вже неіснуюче село неподалік Устрік-Долішніх, звідки під час акції «Вісла» виселено українців, зокрема в околиці Тшеб'ятова. Зараз нащадки мешканців Тростянця кожного року намагаються відвідати його та поприбирати цвинтар, де спочиває їхня родина. Цвинтар — це єдиний німий свідок села. Так люди не дають загинути пам'яті про їхню малу батьківщину.

Нещодавно звідти повернулися одні з організаторів вже четвертого з'їзду нащадків: Богдан Патра, голова гуртка ОУП у Тшеб'ятові, та Аліція Баціц-Салішевська — їхні родичі саме родом з Тростянця. Вони зізнаються, що з уваги на пандемію задумувалися, чи проводити щорічний з'їзд, однак бажання поїхати у рідне село було настільки велике, що вирішили таки провести зустріч.

— Особисто мене кожного року до Тростянця кличе туга за рідними землями. Коли дивлюся на неіснуюче село, у якому було понад 300 домівок, а зараз немає жодної хати, то насамперед мене бере сум — чому так сталося? На очі зразу находять сльози, а горло стискає... Унікальність наших зустрічей у тому, що ми приїжджаємо до села, якого сьогодні вже немає. Нас об'єднує освячений клаптик землі, яким є цвинтар, — зі сльозами каже Богдан Патра.

— Для мене щорічне відвідування Тростянця є своєрідною прошею до місця пам'яті наших предків, — додає Аліція Баціц-Салішевська. — Це місце

безцінне. Буває, що з деякими людьми ми бачимося тут всього раз на рік, і саме тоді маємо час порозмовляти, побути разом та духовно зміцнити одне одного. Бо Тростянець — це не тільки місце, звідки походять наші предки, або просто клаптик землі, це насамперед громада, яка після стількох років після виселення хоче бути разом, і не тільки щоби порадити, але також пережити спільно важкі хвилини. Попри те, що зараз живемо у різних місцевостях, ми не самотні, оскільки Тростянець дає нам силу. Він нас зцілює і дає відчуття малої батьківщини. Я вражена тим, що попри несприятливий час стільки людей все ж таки зробили ставку на патріотизм. Це

доказ того, що навіть попри важкі часи головне — це дотримуватися власних цінностей.

Оскільки головні святкування проходять на цвинтарі, то з ініціативи нинішніх мешканців Тшеб'ятова цим місцем опікуються протягом усього року, а не лише під час зустрічей. Кожного місяця на цвинтарі Христофор Василік — родич Богдана Патри, який живе в Мокрому, косить траву й дбає про те, аби там було завжди чисто. У цьому році планувалося встановити на цвинтарі пам'ятну дошку польською, українською та англійською мовами, однак

з огляду на пандемію перенесли на наступний рік.

На цей раз до Тростянця тільки з Помор'я приїхало понад 30 осіб. Стільки ж людей відгукнулося і з навколишніх місцевостей, тож разом у з'їзді взяло участь понад 60 осіб. Заупокійну панахиду за померлих села Тростянець та навколишніх сіл очолив перемисько-варшавський митрополит кир Євген Попович. У молитвах та зустрічі участь також взяли представники місцевої влади Устріків-Долішніх, гміни, повіту, а також сусіднього села Войтківки.

— Національні меншини — це теж національна спадщина Польщі, й місцева влада повинна опікуватися місцями пам'яті тих, хто жив на цих землях. Так само ми мусимо дбати про цвинтарі, що залишилися після німців. Таким чином ми віддаємо шану попереднім поколінням, без яких не було б сьогодні нас. Однак ми можемо співпрацювати не лише в організації з'їзду, а, наприклад, відпочинку для дітей як у Бескидах, так і на Помор'ї. Важливо, аби ми вийшли також поза рамки самого Тростянця і випрацювали на базі наших зустрічей як для українців, так і для поляків щось набагато більше, ніж тільки історична пам'ять. Ми мусимо подбати теж про наше спільне майбутнє, — каже Аліція Баціц-Салішевська. ■

Сторінку підготувала
Анна ВІННИЦЬКА

Фото Аліції Баціц-Салішевської

Лемківська
єднобудинкова хыжа

Як на Лемковині будували хыжу

Давно тому, коли Лемко задумав будувати нову хыжу, то не робил так як днешні мешканці Лемковини, котры на інтернеті купують ділянку, проєкт, і по трьох місяцях стоїт «дім». Давному Лемкови місце під будову мусіло бути добрі обізнане, справджене, нешкодливе. В штырьох рогах, де мали стати угла новой хыжи, клали на ніч по кавальци хліба. На другий ден справдили чи хліб ест на своїм місци, коли был – пляц надає ся під будову. Коли хліба неє, того місце недобре.

Як юж пляц выбрано, газда оборал го плугом, жебы не мали до него доступу злы духы. При тій роботі не мож было кричати ани кляти, бо інакше в тій хыжи не буде згоды: жена не пошанує мужа, діти будит непослухнячы. Коли пляц был обораний, роблено «покладины». В штырьох рогах выораного простокута кладено грубы камені, котры служили за фундамент. На тых каменях клали смерековы спідкы, званы трамами або підвалинами. Як спідкы были готовы, газда запрашал сьвященика – жебы посвятил пляц і фундаменти «замолитвав».

На кождім углі спідків робил хрест, в нім глибоку дірку, до котрой кладено чвертинку срібної монети – жебы в хыжи все был достаток, листя барвінку – жебы дівчата скоро повыходили замуж, квіт осікы або вуждерева – жебы в хыжи не мал місця гріх. Клали тіж листя тополі – жебы карали ся діти і добрі росли, завиту в полотенец просфору – жебы Господ прийняв опіку над хлібом і маєтком газды. Потрібным был тіж кавальчык шкла – жебы зла сила немала доступу до хыжи, а челяд была все здорова. Коли сполнено вшыткы тоты наказы і вірування, мож было ставляти стіны, а пак і дах новобудованой хыжи.

А скорше? Скорше треба было згромадити матеріал на будову. Описувал о тім Семан Мадзелян в оповіданю «Зима в Карпатах». Лемкы аж два тыжні по Йордані брали ся до тяжкой работы. В тот час тіж рыхтувано дерево до будовы хыжи. Ишли до ліса стинати дерево сусіды і ціла родина того, хто будувал нову хыжу. Стинали і звозили дерево безплатно. Кльоцы, найчастійше ялицьовы, ручно отесувано – звали їх протесами, што означало, же колиси як не было пилы – ручно отесувано дерево топором. Так отесане дерево можемо натрафити в старшых лемківських хыжах. Єст здорове і без хробака. Обрізувано тіж дерево до жаданой формы і грубости кльоца пилами, на високих «шарагах». Єден хлоп стоял на верху, другий під шарагами – так роблено різаны протесы. Протесы кладено на спідках – підвалинах, а кінчыли ся платвом, яка замыкала зруб. На ній сперал ся дах.

Знаном в більшости на Лемковині архітектурном формом хыжи была тзв. «хыжа єднобудинкова» – што означало, же під єдном стріхом містили ся вшыткы приміщыня конечны до жытя лемківской родини. Конструкция стін хыжи была зрубова – лучыня углів на простий замок – званий «на облап» стосувано в XIX століттю, або на скісний без выступів «рыбі хвіст» – XX столітя.

В склад такой хыжи входили приміщыня: хыжа (бесідували: ходте до хыж) – гнеска повіме велика ізба з кухнєм, де гуртувало ся родинне жытя. В ній найбільше місця занимал пец з капом – недуже менший як ¼ ізбы, великій стіл з дубовом лавком, поставленом під вікнами головной стіны, постіль, лада (скриня на лахы). Напротив виглядів был вхід до коморы, званої тіж ванкіром – гнесня спальня, головно для родичів і малых діти.

Хыжу розділяли великы сіни. По єдній стороні находила ся част мешкальна, по другій газдівска. Зо сіни

Рослинны
мотиви
здобліня двері

был перехід до газдівських приміщынь: был то вузький коридор, званий «причыном», бо был причинений до хыжи і дозволял на добру комунікацію. Перша «по дорозі» была стайня, яка служыла худобі, наступно боіско з пелевнєм, возовня і приміщыня на уці, прибудуване до кінця хыжи, накрыте бічным дахом. До причыны часто добудувана была «куча», яка служыла свиням і курам. Денекотры хыжи мали тіж «колешню» – то било місце, де талановитий газда робил деревяны колеса.

Цілу хыжу вкрывал високий, околений окапом двоспадовий дах. Найчастійше крытий был соломом (кычками) з гонтовима острішками. Высокий дах містил в своїм внутрі стрих, котрий сполнял функцию столоты – звали го часто «подом». Зато были потрібны высокы і пространны сіни, што містили віз зо сіном, котре подавано на під. З огляду на остры зимы, котры трывали понад пять місяців, окап даху выставляно повыше метра од стіны. Закінчений острішками, хоронил перед снігом, дошом і вітром. По забудуваню го дошками, творил «загату», в якій складано планне, осінне сіно, зване кустрицьом, часом дровна на зиму. Таким то способом «гатили» – отопляли хыжу. Загату можна было розобрати, міняти єй функцию. Зас причына была сталым, конструкційним елементом, повязаным з хыжом. Дозволяла на выгідну комунікацію поміж мешканьом і господарством. Не выходячи з хыжи, можна было «сухом ногом» обыйти вшыткы приміщыня, якы вкрывал дах. В часі зимы мало то велике значыня для здоровля і безпеки люди.

За боіском містил ся пелевен. Як саме його звания бесідує – было то місце на полу. На газдівстві нич ся не могло марніти, длятого по омолочыню зерна, полола была магазинувана на зимовий час як корма для звыріат.

Лемківска хыжа має не лем цікавы конструкційны розвязаня, але тіж zdobліня – орнаменты, малюнкы, якы часто вяжут ся з віруваннями. То мало збаданы сьліды нашой культуры. Треба до них вертати, бо занедовго минут ся стары памятки.

Лемко, майже через половину року, не мусіл бы выходити з хыжи – так был забезпечений. Кормил свої статкы – худобу, і ждал на прихід яри-весны. Таких конструкційно-функціональных розвязань не стрітимо в наших сусідів. Вартат зробити порівна-

ня функції лемківской традиційной хыжи, з хыжом підгалянських гуралів. То дає потвердженя хто має волоске коріня. Діліня нас на кольоры чугань, долгіст їх тороків, на Русинів Шляхтовських, Угринців і іншы группы і підгруппы не затримало выселіня, а їх керунок не был випадковий, і не была то Румунія.

Што было в хыжи

В минулых віках хыжи крыто 4-спадовима дахами. За покриття служили головно кычки, якы вырабляно з ярого жыта. Того роду хыжи можемо до гнес стрітити на Закарпатю і словацкым боку Карпат. Тото ся змїнило, коли Лемкы выкупили лісы од давных дворських обшарників, на річ громад. Втовды мали праві неограничений доступ до дерева. Од того часу датує ся шырокий перехід з покрываня дахів соломом, на крыта гонтами. Найбільш видно тот процес на західній Лемковині.

Як зме оповіли о головных функциях хыжи, треба спомнути о деталях. Коли хыжа стояла, треба было єй «мошыти» – отоплити. Юж в минулу осінь, газда зберал до міхів гардий, выроснений мох. Сушыл го і рыхтувал на мошыня. Сухий мох належало скручати і сильно убивати помедже протесы, жебы зимом не задувало і в хыжи не было студено. Мошыня треба было «замастити» – заліпляти жолтом або синьом глином. Таким то чыном стіна робила ся гладка, і забезпечала мох перед осыпуваньом. Тримала тіж добрі тепло. В давных часах хыж не білено, бо не было такой потребы – хыжи были курны і жадне малюваня на нич бы ся здало. Забіляно лем місця машены глином. Коли зачали курны хыжи міняти ся на «хыжи з комином», Лемкы радо їх строили, не лем «для парады». Білено середину, што дозволило краще утримувати чыстоту і прикрашати стіны. Забезпечано рівнож зруб хыжи. Малювано ропом нафтовом, яку добывано на терені повітів ясельского і горлицкого. Густом ропом смарувано протесы, зас місяця мошены, забілены вапном, одтинали ся од бронзы. Пасы не лем творили незвычайну геометрию, але надавали хыжи легкости. Малювано їх тіж червеном глинком, вапном з додатком «синкы», малювано елементы зрубу, двері, обрамуваня выглядів. Выполняли їх орнаменты рослинны, геометричны, як рівнож таємны, магічны знакы: сонце, місяц, деревко шестя. Кольористика лемківських хыж была ріжна. Од богатой на сході, до менш богатой – на західній Лемковині.

Коли входиме до нашой хыжи, в куті напротив вікон видиме пец. Был великій і найважнійший. Вколо него «обертало ся» жытя родини. Пец то скомплікувана конструкция. Складал ся: з челюсти (отвір пеца

Пец, в курній хыжи,
над ним грядка (1885)

з самого переду), піднебя (склепіня середины челюсти), ватры (місце, де горит оген), припецок (лава з переду пеца), запецок (лава вздовж пеца). Верх пеца носил звания «пец» – бесідували «ляж собі на пецу». Служыл він за місце до лежання, спання. Было то «высоке» спаня, бо більше як 1,5 метра од підлоги. Памятам такій пец в хыжи Быблів в Гладішові. Часто на його хырбеті, выстеленім старым кожухом, сідили дідо Кіт (отец газдині) і брыдкым словом споминали тых, што забрали ім ліс і хыжу. Так ся мі запам'ятали. Місце на пецу было привілейом старого газды. Часто він там полігувал і оповідал маленькым внукам ріжны байды на «добрунічкы». Таких споминів наслухал ся в рідній хыжи Теодор Кузяк, котрий за свого жытя написал соткы оповідань в збірці «Давно то были часы».

Пец часто служыл подорожнім, котры просили о нічліг. В пецу выпікано хліб, гріто воду в желівнім котелку, затопленім в сусідстві дымовых проводів, котры нагрівали тот особливий «бойлер».

Закінчення в наступному номері

Володислав ГРАБАН

Фото автора статті

Історія

Генрик Вуєц на «Лемківській ватрі» у Ждині у 2013 році

На 40-й день від смерті

«Генрик Вуєц просто не був догматиком і фанатиком – він був відкритий до інших»

«Завжди привітний, готовий підтримати та на-полегливий у діалозі, навіть якщо цей діалог був важким, особливо у польсько-українських відносинах. Добрий і скромний. Таким ми Вас запам'ятаємо». Ці слова про Генрика Вуйца опублікувало на своїй фейсбук-сторінці Об'єднання лемків. Польський політик та громадський діяч помер 15 серпня на 79-му році життя.

Генрик Вуєц — один із найвідоміших опозиціонерів часів Польської Народної Республіки, співзасновник та діяч «Солідарності», якого інтернувала комуністична влада під час воєнного стану. Після 1989 року він був депутатом Сейму кількох каденцій, віцеміністром сільського господарства, радником президента із суспільних питань.

За освітою Генрик Вуєц був фізиком. 1962 року розпочав діяльність у варшавському Клубі католицької інтелігенції. У 1976-1980 роках разом із дружиною Людвікою Вуєц — уродженкою Львова — брав участь в діяльності Комітету захисту робітників, долучався до допомоги працівникам із заводу в Урсусі (район Варшави, за яким назвали тамтешнє підприємство — *ред.*) і Радома.

1989 року Генрик Вуєц взяв участь у засіданні Круглого столу як член групи з питань профспілкового плюралізму. В уряді Єжи Бузека він займав посаду державного секретаря у Міністерстві сільського господарства і розвитку села. З 2010 по 2015 рік був радником президента Броніслава Коморовського із суспільних питань.

Проте для багатьох, зокрема й українців, він відомий передусім як громадський діяч та член неурядових організацій, які займалися польсько-українською співпрацею та покращенням відносин між двома народами. Генрик Вуєц від 2000 року був головою Польсько-українського форуму, став одним із засновників Громадянського комітету солідарності з Україною, який виник 30 січня 2014 року у Варшаві. Цю організацію створили для роботи у різних напрямках: безпосередньої підтримки України, зв'язків зі структурами місцевого самоврядування у Польщі, інформаційної, юридичної сфер тощо. Підписи Генрика Вуйца можна побачити на низці офіційних документів: наприклад, Посланні до країн Східної Європи від 1981 року, у якому поляки виступили за політичні зміни в усьому регіоні. Але не тільки: це були також різноманітні

заяви про примирення між двома народами, приміром, відповідь представників польської інтелігенції на звернення українських інтелектуалів з проханням про прощення від липня 2016 року. «Дякуємо за вашого листа і просимо вибачення за всі кривди, завдані нашим братам-українцям з польського боку», — починався лист відомих політиків та громадських діячів до українців, який 5 липня 2016 року опублікувала «Gazeta Wyborcza». Вуєц підписав також звернення польських активістів від листопада 2019 року, які закликали владу відновити зруйновані українські місця пам'яті на території Польщі.

2009 року Генрик Вуєц приєднався до збору підписів на захист україномовної передачі «Теленовіни», коли з'явилася інформація про те, що суспільний мовник «ТVP» вирішив припинити трансляцію програми. Він завжди цікавився справами української та лемківської громад.

— Коли Генрик Вуєц був заступником міністра сільського господарства і харчової промисловості, ми звернулися до нього з проханням — проконтролювати дотримання закону з боку держпідприємства «Державні ліси». Нагадаю, що земельні ділянки у лемків воно відібрало незаконно. У цій справі ми писали і до Вуйца, — говорить Василь Шлянта, який очолював Об'єднання лемків (ОЛ) у 1991-1997 роках, а зараз є заступником голови організації.

Олександр Маслей, колишній голова ОЛ, нині — член Головної управи організації, згадує, що Генрик Вуєц часто приїжджав на Лемківщину:

— Ми запрошували його на «Лемківські ватри», він багато разів бував у нас із дружиною. Раз приїхав на Лемківщину у довшу відпустку. Генрик Вуєц та інші представники антикомуністичної опозиції — як-от Збігнев Буяк чи Богдан Борусевич — любили ходити в гори. Навіть під час воєнного стану вони приїжджали на Лемківщину. Робили записи у пам'ятній книзі в туристичному притулку у Бортному. Але сторінки з їхніми підписами хтось вив'яв.

Олександр Маслей додає — познайомився з Вуйцем під час однієї із зустрічей у Яцека Куроня у Варшаві:

— Ми товаришували. Він завжди розпитував про справи українських та лемківських громад у Польщі, цікавився ними.

Генрика Вуйца можна було побачити на багатьох подіях, що їх проводили меншини. У березні 2014 року брав участь у літургії та панахиді за жертвами Майдану у церкві отців василіан у Варшаві. 14 серпня 2018 року — в урочистому покладенні квітів до пам'ятників воїнам Української Народної Республіки на кладовищі на варшавській Волі, а минулого року взяв участь у першій акції Пласту і гарцерів «Полум'я братерства». Був також учасником культурних заходів — як-от Фестивалю української культури в Кошаліні чи «Українського етно» (цей захід з нагоди 28-ї річниці Незалежності України у вересні минулого року у варшавському центрі «Łowicka» організувало Об'єднання українців у Польщі).

**Петро Тима,
голова Об'єднання українців у Польщі**

Про Генрика Вуйца я вперше прочитав у самвидаві «Солідарності». Він був відомою постаттю польської опозиції. Особисто я зустрівся з ним, коли він уже був секретарем клубу «Об'єднання свободи» («Unia Wolności»). А також — із його дружиною Людвікою, яка, здається, тоді працювала у крайовому бюро цієї організації. Зустрічей стало більше, коли Вуєц почав контактувати з представниками Польсько-українського форуму. Це був кінець 90-х років — у ті часи було небагато відомих політиків, які хотіли би займатися польсько-українськими відносинами чи питаннями України. Потім була спільна поїздка поляків та українців до Києва, у якій Вуєц також брав участь.

Звичайно, лідером в українських питаннях був Яцек Куронь. Коли його не стало, саме Геньо став єдиним опозиціонером, активним у цій сфері. Варто поглянути на це з тодішньої перспективи. Від часів Помаранчевої революції багато політиків говорить про Україну; тоді, у 80-ті та 90-ті роки, їх були одиниці. Геньо був серед них. Його підписи є на багатьох важливих документах, які стосуються співпраці й підтримки східних сусідів Польщі. Одним із видів діяльності Польсько-українського форуму була організація місій зі спостереження за виборами. Я мав нагоду їздити разом з Генриком на перший тур президентських виборів в Україні; потім ми опинилися у групі, яка на другий тур поїхала до Донецької області. Ми спостері-

гали за голосуванням у Артемівську. Коли починався Майдан, ми були разом у Донецьку.

Треба сказати, що, відколи Генрик Вуєц долучився до роботи Польсько-українського форуму, він послідовно займався українськими справами на різних рівнях: через контакти і з політиками з України, й опозицією, й українськими організаціями у Польщі. Вуєц узагалі цікавився питаннями меншин. Певно, одна з причин цього — те, що він народився біля Білгорая на Підкарпатті. Не раз він розповідав про стереотипи щодо українців, які тоді були поширені, про пропаганду Польської Народної Республіки на цю тему. Вуєц був серед групи людей, яка у другій половині 70-х років виступила проти змін назв населених пунктів, зокрема тих, що звучали як українські. Наприклад, село Чистогорб мали перейменувати на Каролево-Свершево (назва походить від імені генерала Кароля Сверчевського — *ред.*). Уже навіть підготували карти. Із цим не погодилися інтелектуали — переважно пов'язані з опозицією, до якої належав і Генрик Вуєц.

Він був також активним учасником Клубу католицької інтелігенції. Ще перед 1980 роком вони писали про меншини та людей інших віросповідань у Польщі. Пов'язані з тодішньою опозицією розуміли історію Польщі — не сфальсифіковану, а ту, у якій своє місце і роль мали також меншини. Тому у виборах 1989 року серед кандидатів від виборчого комітету «Солідарності» балотувалися представники цих громад, з'явилася заява про створення Комісії нацменшин. Думаю, особиста роль Генрика у цьому теж була. Тут варто звернути увагу, що, окрім українських питань — наприклад, вшанування роковин виселення — він був відкритий і до обговорення проблем, пов'язаних із антиєврейською кампанією березня 1968 року чи знищенням гетто. У такому ж контексті він розглядав і акцію «Вісла», не поділяючи націоналістичного погляду на Волинь.

Генрик завжди намагався бути присутнім на заходах, присвячених акції «Вісла», зокрема, брав слово під час конференції до 55-ї річниці виселення українців, яка відбулася у Фонді імені Стефана Баторія у 2002 році. Намагався відвідувати й інші українські та лемківські заходи — серед іншого, їздив із дружиною на «Лемківську ватру» у Ждині, був на Фестивалі української культури у 2011 році в Кошаліні. Важливою також була його участь у 2013 році у громадських вшануваннях Волинської трагедії разом з українською стороною. Тоді відбулася спільна поїздка українців і поляків до Порицька, Павлівки, конференція у Луцьку, а також поїздка до Сагрині. Пам'ятаю, що після цього останнього візиту Геньо розповідав, як його вразив вік убитих, чії імена зазначені на пам'ятнику. Він тоді зрозумів, що це була класична пацифікація села.

Він публічно висловлювався, коли з'являлися українські заяви щодо депортації українців до Радянської України у 1944-1946 роках. Генрик Вуєц просто не був догматиком і фанатиком — він був відкритий до інших.

Також він займав виразну позицію і в справах, які замовчувалися, наприклад, щодо антисемітизму у Польщі. Попри те, що походив із традиційного села, Генрик був налаштований на відкритий ліберальний католицизм. Звичайно, це пов'язано з Клубом католицької інтелігенції, який завжди був відкритий до діалогу з євреями. Ці питання мали різні виміри — й історичні, й сучасні. Польсько-єврейські контакти стали важливими також, коли Польща відновила дипломатичні відносини з Ізраїлем. Тому Генрик Вуєц перебував у ліберальному руслі, відкритому до середовищ меншин у різних аспектах. Він не ставився до цього як до виключно історичної теми, що була актуальною тільки у II Речі Посполитій.

Генрик намагався допомогти у багатьох польсько-українських питаннях. Наприклад, є його заслуга в тому, що 2015 року президент Польщі Броніслав Коморовський відзначив високими державними нагородами — медалями «Хрест відродження Польщі» та «Хрест заслуги» — десяткох представників української національної меншини.

Генрик Вуєц був тоді радником президента. Також, наприклад, коли ми просили про почесний патронат для Фестивалю української культури у Кошаліні у 2011 році, кресові середовища почали цьому протидіяти — а Генрик стежив за такими справами, був своєрідним лобістом. Був активним у Економічних форумах у Криніці, на яких обговорювали, серед інших, українські питання. ■

Павло ЛОЗА

Фото з фейсбук-сторінки Об'єднання лемків

КУЛЬТУРА

«Ми українці. Ми є. І будемо»

У Срокові 26 вересня відбулося XXV Відкриття культурного сезону українців Вармії та Мазур. В рамках ювілейного заходу відсвяткували також 30-ліття Об'єднання українців у Польщі.

Про діяльність Об'єднання розповідала виставка «Нас мало не бути». На ній були представлені афіші, запрошення та світлина, пов'язані з регіональними заходами. Десятки таких ініціатив являють собою живий доказ того, що комуністичній владі не вдалося приректи українців на зникнення.

Відкриваючи виставку, голова Ольштинського відділу ОУП Степан Мігус пригадав, що створена у 1990 році організація могла використовувати досвід лідерів, активних ще в Українському суспільно-культурному товаристві (УСКТ). «Поза функціонерами тодішнього Міністерства внутрішніх справ, всі інші в УСКТ були людьми, які пра-

цювали з серцем, задля і на потреби української громади», — сказав Степан Мігус. Він підкреслив, що українських лідерів, на щастя, не бракувало серед сроковської громади. Ті, хто відійшов у вічність — Андрій Щуцький, Юрій Оринчак, Богдан та Ганна Старухи — мають своїх послідовників — це Володимир Галак, Павло Іванюра, Іванна і Дарія Оринчак та дійсна голова гуртка Оля Табака. Степан Мігус, називаючи їх «стрижем організації», водночас подякував всім, хто працює на благо українства. За словами голови Ольштинського відділу, офіційне нагородження активних в регіоні членів ОУП відбудеться ще цього року на зустрічі в Ольштині.

Символом стійкості місцевої громади можна вважати те, що художню програму заходу переважно виконували учні української школи в Гурові-Ілавецькому. Візитна картка школи — ансамбль «Думка» — показав танці, дівочий ансамбль «Журавка» заспівав, а завдяки шкільній театральній групі глядачі могли побачити уривки п'єси «Назар Стодоля» Тараса Шевченка. Молоді виконавці своєю творчістю та просто присутністю повністю виправдали назву концертної частини заходу — «Ми українці. Ми є. І будемо».

Художню програму доповнив гурт «Слов'янська душа» з Гданська. Перед тим, як виконати низку українських народних творів, вони заспівали пісні, які нині звучать в Білорусі з вуст противників режиму Олександра Лукашенка. Таким чином вони висловили солідарність з білоруським народом і його демократичними устремліннями.

Вагу такого жесту оцінив, зокрема, віцемаршалок Вармінсько-Мазурського воєводства Мирон Сич. Він нагадав, якою важливою для України залишається і досі зовнішня підтримка, зокре-

ма з боку Польщі. Віцемаршалок також подякував усім активним членам ОУП, а окремо голову Ольштинського відділу відзначив за рішучість щодо проведення ювілейного заходу у складних умовах коронавірусних обмежень.

Про роль українських лідерів згадав вїт Срокова Марек Ольшевський: «Це люди, які витривало діють для своєї громади, пам'ятають свою історію та коріння. Так вони добре служать Польщі і нашій гмінній спільноті», — сказав чиновник. Він підкреслив, що серед форм активності місцевих українців щодо збереження ідентичності була й адаптація та будівництво своїх храмів, які розташовані поблизу в Байорах-Малих, Асунах, Решлю та Кентшині.

Організаторам заходу в Срокові надійшов вітальний лист від посла України в Польщі Андрія Дешиці. Учасники свята хвилиною мовчання вшанували жертв нещодавньої катастрофи військового літака в Україні.

Серед офіційних гостей свята були: уповноважений маршалка у справах нацменшин Віктор Марек Лейк, голова регіональної комісії нацменшин Ярос-

лав Слома, вісеголова Вармінсько-Мазурського сеймику Збішко Гомза, ініціаторка університетської співпраці Ольштина та Львова Тереса Астромович-Лейк, директорка української школи в Гурові-Ілавецькому Марія Ольга Сич, членкиня управління Кентшинського повіту Ольга Ванаго та інші. ■

Фото автора статті

Огляд релігійної творчості перенесли на грудень

«Я завжди і всюди з Церквою» — це лозунг цьогорічного Архиєпархіального огляду релігійної творчості Української греко-католицької церкви. Захід вперше відбуватиметься онлайн, також міняється термін проведення свята.

Досі учасники заходу з'їжджалися в середині листопада до української школи в Гурові-Ілавецькому, де презентували мистецькі вистави, поетичні твори чи пісні. Цього разу для участі в огляді потрібно зняти ві-

део. Матеріал має бути не довше п'яти хвилин, його можна записати на відеокамеру, фотоапарат чи смартфон. Роботи потрібно надіслати до 1 грудня на адресу i_lajkosh@wp.pl, використовуючи платформу WeTransfer. Захід планується на 12 грудня — саме цього дня відбуватиметься трансляція з гурово-ілавецької школи, яку учасники зможуть дивитись на зібранні у своїх храмах чи домішках.

— Це не мусить бути запис підготовленої вистави. Можна вислати ролик, змонтований з фрагментів катехези, літургії, вінчання тощо. Можна доповнити запис матеріалом, який покаже кра-

су місцевого храму. Йдеться про те, щоб учасники просто показали багатство життя своєї парафії, — відзначає організатор заходу о. Іван Лайкіш, голова Катехитичної комісії Перемисько-Варшавської архиєпархії УГКЦ в Польщі та парох парафії Воздвиження Чесного Хреста в Гурові-Ілавецькому.

Духівник пояснює також, що цьогорічний лозунг свята є алюзією на минулорічний — «Церква завжди і всюди з Тобою». Організатори прагнуть дати кожному з учасників можливість наново осмислити своє місце у церкві. Ідея продиктована сучасними обставинами, оскільки бувають випадки, коли

частина вірних від початку пандемії не відвідала жодного разу своїх храмів. Серед людей зараз нерідко домінує невпевненість щодо найближчого майбутнього.

— З дітьми та молоддю ми хочемо пропрацювати цю тему. Коли учасники огляду створять сценарії, а потім свої роботи, то силою обставин в центрі поставлять Церкву, — зауважує о. Іван Лайкіш.

За його словами, всі церковні творчі ініціативи, зокрема огляд, мають одну головну ідею — наповнювати релігійними почуттями дітей та молодь. Дати їм змогу зрозуміти те, що люди не лише належать до церкви, але також її творять. Що церква є такою, якими є її вірні.

— Моя ідея полягає в тому, щоби молоді люди «мали Бога під рукою» на кожному етапі дорослішання, — підкреслює о. Іван Лайкіш.

Він відзначає також, що зараз тема огляду постійно обговорюється на зустрічах з катехетами. Хвилювання досі викликають технічні питання, вміння стати режисером та сценаристом чи ускладнений через пандемічні обмеження зв'язок з учнями. Проте організатор заходу вірить, що всі ці труднощі будуть вирішені, та сподівається, що незабаром з'являться перші роботи, котрі можна буде представити іншим учасникам як оглядовий матеріал.

— Оскільки огляд відбуватиметься онлайн, то я сподіваюся, що до нас долучаться й ті парафії, які досі цього не робили, — завершує свої міркування отець та щиро запрошує до участі у цьогорічному огляді релігійної творчості. ■

Сторінку підготував Григорій СПОДАРИК

Фото — Богдан Іхір (минулорічне)

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Michał P. Garapich, «Dzieci Kazimierza». Wydawnictwo Czarne, 2019. – 280 s.

«Ліві» і «праві» «Діти Казимира»

Ця книжка представляє увазі читача розповідь про те, як антрополог Міхал Гарапіх, працівник університетів у Лондоні та Варшаві, вирішує дослідити історію свого роду. А його коріння сягають як українського села Цебрів у Тернопільській області, так і Хорватії.

Казимир із назви книги — це землевласник у Цеброві і прагид автора. Його рід у Польщі оселився під кінець XVIII століття, найімовірніше, його предки були ускоками, які належали до групи південних слов'ян та уславилися боями з турками, яким обрізали носи. Згодом вони втратили підтримку австрійських Габсбургів і були змушені оселитися на території сучасної Хорватії. Століття по тому один з їхніх нащадків здобуває юридичну освіту у Львові і одружується з польською шляхтянкою та отримує високе становище. Потім таке «комбіноване» походження публічно йому нагадуватиме відомий польський

соціаліст Ігнацій Дашинський. Так чи інакше, вже маючи високе становище, народжується у 1878 році Казимир Гарапіх, який прославився найбільше не стільки успішним керуванням маєтком, як кількістю дітей. Тих «правих» (офіційно народжених) і «лівих» (позашлюбних) назбиралося більше двадцяти. Автор доходить до них мов по ниточці — вичитуючи споми́ни, розпитуючи членів роду, досліджуючи архіви та виїжджаючи в Україну. Так, у 2015 році він доходить до зустрічі в Цеброві різних гілок роду Гарапіхів і вшанування предків пам'ятником на місцевому кладовищі. Автор в книжці описує, що передувало цій події, як вона відбулась і чому ледь не завершилась сімейним, а то й міждержавним польсько-українським, скандалом.

Відтворення родових зв'язків Гарапіхів — це не проста справа. «Легали», хоч і утримували дружні відносини з «ліваками», як самі їх називали, але не дуже хотіли залишати їх в родовій пам'яті. В офіційних споминах старожилів роду записів про них немає. Але часом, за кавою або за чаркою чогось міцнішого, що пили на сімейних зустрічах, особливо в чоловічому колі, з'являються анекдоти про виняткові плодючі здібності прашура Казимира. Відомо також, що він дбав про своїх нелегальних дітей. Їхні матері найчастіше отримували матеріальну підтримку у вигляді хати та землі — це мало бути компенсацією за відсутність шлюбу та офіційного визнання дітей. З іншого боку, невідомо з яких причин Казимир дозволив, щоб двійко «ліваків» виховувалось у цебрівському дворі разом з «легалами». Саме ці білі плями в родинній історії стали поштовхом до написання книжки «Діти Казимира». Автор шукає в ній відповіді на запитання, ключові не лише для свого роду. Як розцінювати поведінку тогочасних землевласників стосовно селян; як почували себе зражені жінки і про

що думали ті, хто зав'язував близькі відносини з високопоставленими чоловіками; як зі своєю спадщиною повелися Гарапіхи різних гілок у сучасну добу — це лише деякі з питань, які розглядає автор. Тут варто зауважити, що його піддослідні, Казимирові діти від різних матерів, волею історії стали поляками та українцями, римо- та греко-католиками, демократами та комуністами, шляхтичами та хліборобами, живуть в Цеброві, під Львовом, у Кракові, на заході Польщі тощо. Творчим паливом автора, здається, була саме потреба витягнути із забуття досі захованих членів свого роду, зокрема тих, що живуть у сучасній Україні. Помітно болить йому те, що «праві» нащадки зробили з них безіменних людей, стосовно яких не вживається найбільш очевидний термін — брат та сестра. Автор розмірковує, що у такій поведінці прихований страх перед «революційним поєднанням із хліборобами з Поділля не так класовими, а сімейними зв'язками». Крім згаданих родово-класових відносин, у книжці простежується і проблема емансипації жінок та національні конфлікти на окраїнах II Речі Посполитої. Автор згадує, зокрема, що початок минулого століття на Поділлі відзначився насильством і взаємними вбивствами. «Поляки нищили церкви, українці підкладали бомби», — згадує Міхал Гарапіх. Він звертає увагу також на той факт, що польська держава постійно намагалася змінити етнічний склад цього регіону, підтримуючи міграцію поляків, надаючи їм землю чи преференційні кредити. Як стверджує автор, сексуальна активність його прагиди певним чином вписувалась у державну стратегію тогочасної Польщі. «Надання землі Казимиром своїм позашлюбним дітям можна вважати самостійною земельною реформою. Що важливо, цей розподіл відбувався з користю для етнічних поляків», — зауважує автор і додає,

що співпадіння державних інтересів і польського націоналізму з сексуальною активністю його прагиди не було випадковим. Роздаючи землі в час падіння феодальної системи та зростання національної свідомості українців, шляхти, не ламаючи кордонів, прив'язувала до себе селян, поляків-католиків. Менш критично до свого роду автор ставиться й тоді, коли описує менш або більш прихований антисемітизм його представників.

В книжці багато зворушливого, смішного і трагічного. Часом все сплітається в одне — як тоді, коли перед закриттям труни піднімається з неї бабуся Лаура, котра остаточно на потойбіччя відправляється лише через роки. Смерть самого Казимира теж не була звичайною та спокійною. Коли спалахнула II Світова війна, Казимир, на відміну від інших членів роду, не покинув рідний Цебрів. Навіть коли його забрали звідси у 1940 році більшовики, він ще вірив, що все з'ясується, і він за мить повернеться до свого маєтку. Не вернувся. Загинув у катівні в Тернополі. Хоча після війни до сім'ї доходили чутки, що Казимир якимось влаштувався і, вочевидь, створив багаточисленну нову родину десь у Сибіру.

До «Дітей Казимира» добре взятися з олівцем і чистим аркушем паперу. Бо не легко буде запам'ятати, хто був чийм стрийком, тіткою, дідом, прадідом, внуком, жінкою, сестрою. Можливо, книга спонукатиме читачів заглянути до історії своїх сімей. Напевно, варто це зробити, доки є живі свідки. Бо, як відзначає Міхал Гарапіх, немає кращого джерела знань, ніж живий співрозмовник. В Цеброві в українських родичів для пізнавальних сімейних бесід в нагоді ставала ще й незлічена кількість склянок доброго самогону. Це не обов'язково, але як хтось любить... ■

Григорій СПОДАРИК

«Ватра», літо № 3, 2020, 28 стор.

На Лемківщині і не лише

Міністр здоров'я Польщі повідомив на початку жовтня, що до середини місяця кількість захворювань коронавірусом буде залишатися на рівні 2 тисяч щодня. Чи ці цифри ще когось вражають? Здається, багатьох вже ні. Так само багато людей забули, хто стоїть на передовій у війні з пандемією. А це лікарі, медичні рятівники, медсестри. Саме медсестрам-лемкиням, які працюють у лікарні в Лігніці, присвячена одна зі статей в останньому номері лемківського квартальника «Ватра». Вони розповідають, як ставляться до своєї роботи, що ду-

мають про пандемію, які емоції відчують та як виглядає зараз їхня праця.

Проте медсестри не єдині, кому дякує редакція журналу та його видавець — Об'єднання лемків. У номері Наталія Гладик, секретар Головної управи ОЛ звертається до Василя Шлянти, який цього року відзначає своє 70-річчя, та згадує, що лемко ніколи не відмовляє у допомозі іншим. Члени організації вітають з ювілеєм теж інших людей, зокрема блаженнішого владика Святослава — цьогогоріч глава греко-католицької церкви відзначає своє 50-ліття.

У номері теж є кілька статей на історичну тематику. Головна редакторка «Ватри» Анна Буковська пише про Гладиків, рідне село її батьків. Авторка описує Гладиків у довоєнний час, під час німецької окупації та ділиться спогадами своїх батьків про це село. У статті редакторка використала вірш свого батька Ваня Вірхнянського «Шумлять Гори», який був написаний в 1959 році. Серед матеріалів про минуле є теж спогад про Петра Гойняка, який народився 1923 року в Новісві. Лемко був не лише церковним дяком, а ще мав свою капелу. У статті розповідається, що коли хтось планував весілля, перше йшов до Петра Гойняка і питав, коли у нього є вільний час, щоб заграли на весіллі. І тільки після цього люди йшли у церкву до священника.

Звичайно, «Ватра» — це не лише історія, там є і матеріали про сучасне. Серед

лемківських музичних проєктів, що реалізовувалися цього року на Лемківщині, вийшла друга частина альбому «Співи нашого роду». Це продовження музичного проєкту, який готують молоді лемки з Польщі та русини зі Словаччини. Залишаючись у темі музики, варто загадати про розмову з Юстиною Вишовською з вроцлавського гурту «Чижики». Це дитячий колектив, який заснували батьки для своїх дітей. Малюки виступали уже на фестивалях у Вроцлаві, перегляді вертепів у Познані та на «Лемківській ватрі» у Ждині.

Саме найбільший лемківський фестиваль у Польщі став головною темою номера.

Цьогогоріч «Лемківська ватра» у Ждині, як ми знаємо, з огляду на пандемію відбулася онлайн. На сторінках

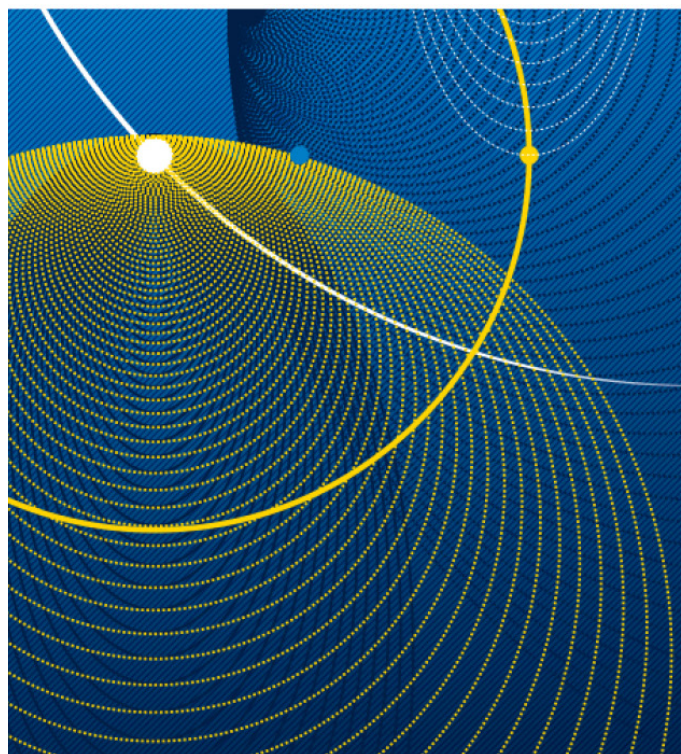
журналу розміщено програму заходу і коротка інформація про те, як виглядало цьогогорічне свято. Для багатьох цікавими можуть стати думки глядачів, які взяли участь у заході віртуально. Серед них коментарі онлайн-учасників події з Польщі, України, Словаччини та Великобританії. Якщо у наступному році «Лемківська ватра» у Ждині знов буде проводитися без фізичної присутності публіки, то організатори вже сьогодні мають пораду: «Пам'ятайте — не важливим «як», важливим є би зме били разом 3 дни, так як кожного рока!». Охочі побачити відео з цьогогорічного заходу можуть знайти посилання на сайті watrazdynia.pl або фейсбук-сторінці «Лемківська ватра в Ждині». ■

Павло ЛОЗА

**Фонд Український Народний Дім
у Перемишлі**

Fundacja Dom Ukraiński w Przemyślu
ul. Kościuszki 5, 37-700 Przemyśl

PLN: 88 1600 1462 1838 9708 6000 0001

UKRAİNA!

5. FESTIWAL FILMOWY

Warszawa · 21–25.10.2020 | Lublin · 4–6.12.2020
oraz online w całej Polsce · 2–9.11.2020

Zapraszamy!

www.ukrainaff.com

2 жовтня 90-років відзначає АННА КАЙДА, народжена в селі Вербиця

Дякуємо Вам, Мамо, за дар життя і турботу про наше виховання та здоров'я. Дякуємо за цінні поради та цікаві розповіді про Ваше дитинство в рідному селі, складну історію й життя після війни і до сьогодні. Дякуємо за Вашу життєву мудрість, досвід та добре слово.

З нагоди ювілею бажаємо Вам, дорога Мамо, Бабцю та Прабабцю, всього найкращого, міцного здоров'я, щастя, радості у житті. Нехай рідні і близькі Вам люди залишаються поруч, оберігають і поважають. Нехай роки, які проходять, залишають тільки приємні спогади.

Нехай Господь Бог і далі дає Вам свої щедрі небесні ласки та земні блага, а Пресвята Богородиця охороняє своїм омофором, щоби прожити у мирі та здоров'ї ще многії та благії літа.

Вітають вдячні за те, що живуть поряд з Вами,
син Іван з дружиною Дарією, син Роман, дочка Марія з чоловіком Іваном,
онуки Петро з Катериною, Михайло з Оксаною, Марко з Євою,
Катерина, Анна, Михайло, Павло та маленький правнук Яків.

90 - ЛІТТЯ

XVIII Загальнопольський конкурс малюнків «Рідні землі дідусів моїми очима»

Роботи можна виконувати у різних техніках (найкращий формат – А3). Просимо не класти на малюнки пластик і гострі елементи, які можуть знищити дитячі роботи під час транспортування. Братимуться до уваги тільки індивідуальні праці.

На звороті просимо вказати: ● ім'я і прізвище ● клас і школу, вік автора ● адресу і номер телефону. Професійне журі оцінюватиме виконавців у категоріях: **1)** діти дошкільного віку (до 6 років); **2)** школярі 7-9 років (початкова школа); **3)** школярі 10-12 років; **4)** школярі 13-15 років.

Найкращі роботи будуть нагороджені та експоновані під час XLV Фестивалю українських дитячих ансамблів – Кошалін-2020. Ми не повертаємо малюнки!

Роботи просимо надсилати до 30 жовтня 2020 на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce, Zarząd Oddziału w Koszalinie, ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin.
тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009 zup_koszalin@wp.pl

Управа відділу ОУП у Кошаліні

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ! Повідомляємо, що з 1 січня 2021 року ціна одного примірника газети буде становити 4.30 злотих. Зміна ціни відбувається у зв'язку зі збільшенням витрат на видавничий процес і висилку газети. Нагадуємо також, що до 5 грудня 2020 року ви можете зробити передплату газети на 2021 рік в кіосках RUCH.

Об'єднання українців у Польщі

Нагадуємо, що весь час збираємо матеріали до монографії українського шкільництва у Польщі 1944-2015 років

Пропонована структура праці:

- Українське шкільництво в роках 1944-1947
- Українське шкільництво в роках 1952-1989
 - Історичний нарис
 - Початкова школа в Чахові
 - Початкова школа в Сонгнітах
 - Початкова школа в Ярошівці
 - Початкова школа в Банях-Мазурських
 - Початкова школа в Білому Борі
 - Загальноосвітній ліцей в Лігніці
 - Українські класи в загальноосвітньому ліцеї в Перемишлі
 - Українські класи в загальноосвітньому ліцеї в Ґурові-Ілавецькому
 - Педагогічний ліцей в Бартошицях
- Пункти навчання української мови
- Шкільні програми і видавництва
- Підготовка вчителів – до 1989 року
 - Вчительська студія у Щеціні
 - Українські філології
- Українська освіта після 1989 року
 - Школи
 - Пункти навчання
 - Видавництва і шкільні програми
- Підготовка вчителів після 1989 року
- Спогади і біографи вчителів

Просимо надсилати матеріали: спогади, описані світлинами, документи (або їх скани). Одночасно дякуємо всім, хто вже відгукнувся на наше прохання – частина тих матеріалів вже на сайті: www.osvita.org.pl

Документи в електронній формі можна надсилати: prosvita@o2.pl

Інші, на адресу фонду: Fundacja Prosvita, 78-600 Wałcz, ul. Okulickiego 10-14/12

Марко Сирник

XLV Фестиваль українських дитячих ансамблів – Кошалін-2020

відбудеться 14-15 листопада 2020 року

Заявки на участь просимо надсилати до 30 жовтня на адресу:
Związek Ukraińców w Polsce
Zarząd Oddziału w Koszalinie
ul. J. Piłsudskiego 6/1, 75-500 Koszalin
тел.: 94 /342-64-70, 884-994-009
zup_koszalin@wp.pl

У заяві слід вказати: ► назву ансамблю ► місце-вість ► ім'я та прізвище керівника, а також його електронну адресу і телефон ► тему, заголовок, час тривання програми (виступ у суботу – не довше 15 хв, у неділю – 10 хв) ► кількість виконавців та опікунів (1 на 15 дітей) ► кількість мікрофонів тощо.

Управа відділу ОУП у Кошаліні

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.
E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl
Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.
Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostatewycz.
Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasija Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławskie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk (Kijów), Kateryna Semchuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,
E-mail: zupw@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,
Internet: <http://www.oup.ukraina.com.pl>

Fotokład: Redakcja „Nasze Slovo”
Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2700 egz.
Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD:
47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.
Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.
Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.
Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:
Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl
Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.